25 Reſtant in eum collata dona Virginis matris, ut cibus corporalis eſſet illi ſummi horroris. *Quando Spiram Pontificis iuſſu ad Fœdera inter Principes componenda, profectus eſt; Imperatore aſtante, ac pleriſque Principibus, innumeraque multitudine audita eſt clarâ voce à B. Mariæ Virginis imagine hæc ſalutatio: Salve Bernarde.* Ita Naucler *Gen.* 39. Ann. 1142. & Maiol. *Tom.* 1. *Colloq.* 23. Haud hoccine favore quievit: etenim cùm Bernardus illi diceret. *Monſtra te eſſe matrem,* ut virgo ſe non aliter oſtenderet, ubere de cœlo pleno hianti uberibus lactavit.

Maiol.
Singulariter dignatur à Virgine.

—— Summi Regina theätri
Nectareös illi viſa movere ſonos.
Sæpe ſuum Virgo famulum venerata ſolebat
Viſere, & ambroſias ſæpe referre dapes.

Philoth. d.

Quid ita lactatus, quod terrena faſtidiret & alius cibus torqueret? Quid quòd poſtquàm ablactatus, ut avulſus a ſuavitate nectaris, tranſiret Iſaäc ad convivium lateris Salvatoris? Quid quòd de hoſtibus ſchiſmaticis triumpharet, potentes premeret, oppugnantes vinceret armis virtutis, ſucto nectare ab ubere Virginis? Minerva virgo erat, Achiles fame peribat, eius virtus deficiebat, prævalente Hectore, qui iacere debebat ſub Achille. Quid ergo decretum in certamen atque victoriam de cœlo? Quod Achillem ſtatim lactaret Minerva virgo. Succinit Homer. *Illiad.* 19. à v. 346.

Eius potentia ab ubere Virginis.

Achilles ieiunus & impaſtus eſt.
Sed vade, ei nectar, & ambroſiam amabilem
Inſtilla è pectoribus, ne ipſum fames occupet.
Minerva è cœlo deſilijt per æthera: hæc autem Achilli
Nectar in pectoribus & ambroſiam inſtillavit:
Ipſa autem ad patris præpotentis redijt domum,
Splendor autem ad cœlum ibat.

Homer.

Rutilat veritas in eo quod finxit otioſitas, tacetque ſuperata vetuſtas: quandoquidem Bernardus poſtrato ſchiſmatis hoſte, Virginis lacte, pacem poſuit finis Eccleſiæ.

Achilles lactatus à Virgine Diva.

Si populis certamen erat, diſcordia regnis,
Bernardus pacator erat, legatus ad urbes
Ibat, & ad Reges, odium fracturus & iram,
Si quando in dubijs nutabant pectora rebus,
Prodigijs claruit.

Mant. d.

26 Alia rimor de propoſito Virginis, ambroſiam conferentis cœleſtem, ubi ille clamat: *Monſtra te eſſe matrem.* Mater quælibet fœmina cognoſcitur lacte uberum. Patet, quid inſtet Bernardum. Si lac ab illo petitur, eius mater Virgo agnoſcitur: lacte namque firmavit filiationem, ut monſtraret eſſe matrem. Adoptio, cùm ſit acceptio perſonę in qualitatem generis, ad quam ius non habet ex vi originis; olim à fœminis facta per lac, ut fictum de Iunone erga Bacchum & Herculem, de quo Nos in *Ephemer.* Iſagog. *Iun.* n. 4. ex Mythologis. Modò intelligo, quod nonnunquàm reputavi errorem, vel ſtultitiam. Rab. Ioſe in *Geneſ.* 21. aſſerit Saram plures habuiſſe filios: unde ibid. Hebr. legit, v. 7. Caietan. & Maluend. *Deus fecit lactare filios Saram. Quis crederet?* Si unicum habuit, unde alios peperit? *Abundavit tantò lacte, ut lactaret non ſolùm filium, ſed filios:* ſubdit Caietanus, & Lyra infit: *Mulieres apportarunt pueros ſuos, & Sara lactavit eos.* Quid quòd lactaret, ut lactentes quaſi filios haberet? Per lac quæ mater agnoſcitur, & alienus in filium adoptatur; ut ſit eiuſdem ſanguinis cùm non ſit generis: Saraque unipara filiorum habuit hilarem pluralitatem; propter lactis adoptionem. *Sara* (ſubdit Alapid. v. 6.) *typus fuit B. Mariæ parientis Chriſtum.* Ergo Maria alios filios habuit. Unde? Ex lacte. *Specialis mater effecta eſt:* ait Richard. Victor. *lib.* 1. *p.* 1. Admittitur in genus, qui non generis, per exhibitionem lactis; quippequàm mater oſtenditur, à qua puerulus lactatur: filioſque Virgo poſsidet, dum unum habuit; igitur Chriſtum habuit filium naturalem, Bernardum verò per lactis ſpecialem adoptionem. Adi, *Tom.* 2. *T.* 2. *D.* 11. *à n.* 13.

Adoptio per lac.
Rab. Ioſe.
Geneſ. 21. 6
Caiet.
Lyran.
Alap.
Richard.

27 *A generationibus meis implemini:* dicit quæ ſemper virgo, ut clareät ex una alia & alia generatio. Impletus eſt orbis generationibus Virginis: etenim unus in ventre concipitur, alij ad ubera portantur. *Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti:* dicitur in plauſum matris ac Salvatoris. Quorsùm etiam ſignantur ubera ſucta, ſuppoſita matris gratià? Ut demonſtratione diſcriminis, Virginis matris dicantur generationes: igitur filios alios per lac matris amor gignit, ſi naturalem lactavit, quem in utero concepit.

Eccli 24. 26
Luc. 11. 27

Non omnia ſanguis
Proximus, aut ſerie generis demiſſa propago
Alligat. Interiùs nova ſæpe, adſcitaque ſerpunt
Pignora connexis, & legiſſe iuvat.

Stat. 2. *Silv.* 1. à v. 82.

O Virgo mater! Duntaxàt in Iſaäc vocabitur tibi ſemen, ſed aliam in Bernardo habes generationem: etenim illum genitricis amore, lactaſti ſacro ubere. Rectus diligit te, memor uberum tuorum. Exponat ipſe Bernardus. *Suſtinemus dum venias* (infit in *Cantic.* ſerm. 23. n. 2.) *ſcientes, te plenis ad nos reverſuram uberibus: vinci tamen deſideria memoriâ abundantiæ ſuavitatis, quam iam ex uberibus fluentem experti. Nunc verò vides, quomodò de matre præſumunt, quomodò gaudia ſua reputant. Minimè ita confiderent, niſi matrem agnoſcerent.* Monſtravit eſſe matrem, dum matris Bernardo demonſtravit amorem. Canit gloriam Benavidius *lib.* 2. Epigr. 14.

Bernard.

Diverſos diverſa iuvant miracula divos,
Quilibet ut meritis præmio digna refert.
Quantus apud Superos colitur Bernardus alumnos,
Quem pia virgineo lacte Maria beät!

Bonav.

28 Quæſtio oritur curioſa, dum Bernardus pro confuſione à ſæculo acceptà, è cœlo accepit duplicia: ſcilicèt à filio potum è vulnere lateris, ac à matre nectar uberis, Auguſtinus dicebat (uti obſervat Alapid. in *Zachar.* 13. 6.) *Hinc lactor ab ubere, hinc paſcor à vulnere.* Haud ſecùs Bernardus, uti dilectus, inter utrumque candidus & rubicundus, paſcitur à vulnere, & lactatur ab ubere. Ad rem Mendoza in *Viridar.* lib. 2. *Problem.* 2. n. 20.

Voluptas Auguſtini ab ubere ac latere.

Nam mihi cum lachrymas amor elicit, ubera ſugo:
At me pertentant dum gaudia, vulnera lambo.
Vulnera ſic nati, ſic ubera ſugo parentis:
Sic lac pro ambroſia, ſuavi pro nectare ſanguis.

Mendoza.

An ubera meliora vino, quippe hìc intercedit dolor, & ibi ſine ullo dolore amor; ut inter utrumque potum, memor ſit uberum ſuper vinum? Ubera inebriant: *Proberv.* 7. 18. vinum lætificat. *Pſalm.* 103. 15. Bernarduſne quaſi modò genitus infans lac concupiſcit? Utrumque appetit, dicens: *Bibi vinum meum cum lacte meo.* Utrumque ſuum vocat: lac ut filius, vinum ut ebrius: quippe ubere nutritur, atque vulnere paſcitur. Promptuaria Bernardi plena, eructantia ex hoc in illud. Ne reputaretur in Chriſto tanquàm parvulus, ex lacte poto tranſit ad vulnus. *Ubique igitur* (ait Ambroſ. lib 6. in *Luc.* cap. 9.) *myſterij ordo ſervatur. In modum lactis ſunt panes, eſca autem ſolidior corpus eſt Chriſti, potus vehementior ſanguis eſt Domini:* diciturque vehementior, quia in Chriſti vulnere utroque potatur. Ad unguem Claudian. Mamertus. *Contr. Poëtas*, à v. 79. quaſi Bernardum alloquitur:

Cantic. 5. 1.
Bernardi etiam ab utroque.
Ambroſ.

Tu, cui mens generoſa ſuperni ſeminis igne
Ardet, in ætherios animo conſcende receſſus;
Et gremio Domini caput inſere: mox inhianti
Proflua lacte ſacro largus dabit ubera Chriſtus,
Divinoque tuam profundet lumine mentem.

Mamert.

Quomodò ſenſuum uſu, quem lux circunfulſit è cœlo? Quomodò cibus dulcis gutturi quod cœleſti rigabatur lacteo ſanguine! *Cum interiore ſenſu illuminati amoris, dulcius ac frequentius ſentire inciperet deſurſùm ſpirantem ſibi ſuavitatem; vix utebatur ſenſibus corporis* (ſubdit Guillelm. d. *lib.* 1. *cap.* 4.) *Totus abſorptus in ſpiritum, tota occupata memoria, videns non videbat, audiens non audiebat: nihil ſapiebat guſtanti, vix aliquid ſenſu aliquo corporis ſentiebat.* Iam ſenſus ſunt ſine ſenſu, & ſenſum ultra: quippe cogitatio in cœleſtia exuperat omnem ſenſum, cùm Bernardus neſciret, an in corpore eſſet vel extra corpus; ſiquidem ſine ſenſibus in ſenſibus magis perfectus. O Monachi ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu ſenſit Bernardus; ut ſurſùm ſint corda, ſiquidem hàc itur ad aſtra: ibique adhærebit cor, ſi noſtra converſatio in cœlis eſt. O Monachi!

Guillelm.

Ferte per antiquos patrum veſtigia greſſus,
Et veteres ſervate vias. Quæ inſania vexat?
Non pudet his uti tanto ſub iudice nugis?

Mantuan. *Eclog.* 1. à v. 198.

DIDASCALIA V.

S. Franciſcus, quia minimus, maximus.

1 De quo nobis ſermo? De Minore, vel de minimo? Ubi argumentum efformatur de humilitate: ſanè de utroque. *Glorioſa humilitas, ima ſurſùm elevans, mentem Deo coniungit, virtute replet, gratia deificat, atque ſapientia illuſtrat.* Ita Cirill. in *Apolog.* lib. 2. cap. 19. Nitet in utroque virtus, dum unicuique nec haberi videtur. Eminet culmen gratiæ, dum videntur ſibi hominibus minores, qui deifici: illuſtratque ſapientia ſingulorum intellectum; quippe invenit artem, qua ima prominerent ſurſùm. Homines itaque divites in virtute, quia divitiæ virtutis ex paupertate: ſibi parvi, minor, minimus in oculis ſuis; ſed magni coram Domino, qui ſapientiam præſtat parvulis: etenim ſi magnus Minor Franciſcus à Patre luminum: qui per illum in lucem editus maximus, Minimus vocabitur etiam in regno cœlorum.

Cyril Alex.
Effectus humilitatis & ingenii.

Senec. in *Threſt.* v. 210.

Laus vera humili contigit viro.

Laudis obtinuerunt cacumen, quia aſcendentes in ſumma, fugerunt laudem. *Primum homini veram ſapientiam quærenti eſt* (inquit Sarisberienſ. in *Symbol.*) *contemplari, quid ipſe ſit, quid intrà ſe, quid extrá, quid ſuprà, quid infrà, quid contrà, quid antè, quid poſteà ſit. Hæc conſideratio quadripartitum parit fructum, utilitatem ſui, charitatem proximi, contemptum mundi, & amorem Dei.* Cuncta uterque contemplatus, unde non quadruplex ſed centeſimus fructus: equidem ſapientia rexit, virtus illuſtravit, deificavit gratiæ ſpecioſitas, ac elevavit humilitas; quippe eius radix tanto erigitur, quantò verſus profunda radicatur. Retorqueamus Prophanum, 4. *Æneid.* v. 445.

Ioan. Sariſber.

Fruct. eius contemplationis.

Virgil.

——Et tantum vertice ad auras
Æthereâs, quantum radice in tartara tendit.

Iſai. 14. 12.
Ovid. 5. *Met.* fab. 6.
Senec.

2 Cecidit Lucifer, tetenditque in tartara, quantum ſe extulit ad culmina ætheria. *Æthereas auſum ſperare Typhœâ ſedes.* Inſtar fulminis, ut ait Senec. 2. *Natur. qq.* cap. 26. *ſimul fit, & cadit.* Lucifer è Cœlo ſic quoque pulſus erat. *Non homines ſolùm, ſed etiam Deos deſpicit, qui poſtulat Deus credi* (dicam ad rem ex Curtio. *lib. 6. cap. 11.*) *incidimus in ſuperbiam, nec Dijs quibus ſe exæquat, neque hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem.* Ita iacuit, qui primam ſedem in cœleſtibus obtinuit. Neceſſe eſt hanc ruinam impleri: quis ergo hoccine dignatus honore? Qui infra cuncta, & infra ſe eminenter iacuerit humilitate. Hoc opus & labor in diſtinctionem, quoniam magnum in humilitate & humilibus diſcrimen. *Quicunque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus, hic eſt maior in regno cœlorum.* Parvi intrant in regnum, minores aſcendunt ſuperiùs in maieſtatis faſtigium; qua de cauſa ut notat Bonaventura in eius *Vit.* Minor Franciſcus à Domino collocatur inter Seraphicos choros. Aliquid eſt ſuperius, quippe Minore invenitur humilius. In quo ergo? In Franciſco Paulano. Si ſedes ſuprema ab humilitate ſumma, Paulano debetur ſedes ſuprema: etenim ſi Minimus parvulus in huiuſmodi premium; Franciſcus profectò maior in regno cœlorum.

Q. Curt.

S. Franciſcus Aſſiſias inter Seraphim catervas.

Matth. 18. 4

Paulanus maior in regno Cœlorum.

In huius ſimilem cordis ſe reddere certet,
Quiſque cupit celſam cœli conſcendere ſedem.

Iuvenc. 3. à v. 402.

3 Miratur Seneca, ſed non credit huiuſmodi humilitatis artificium, quaſi ad oculos embolium. Unde *Epiſt.* 91. infit. *Quis enim eſſe magnus in puſillo poteſt?* Ambigit, quæ non cognovit, ſed in cognitionem aliò intentus, ſpeciem invitus præbuit. *Non vides* (ſubdit *Epiſt.* 23.) *quàm diverſus ſit aſcendentium habitus & deſcendentium? Qui per pronum eunt, reſupinant corpora; qui in arduum, recurbant.* Poſitio corporum in elevationem ac eiectionem indicat animum, ac in utrumque, medium: quandoquidem deſcendit in ima, qui ad deſcenſum erigitur, & aſcendit qui curvatur; quoniam in ruinam è culmine erectum impellit celſitas, atque in aſcenſionem evehit deſcendendo humilitas. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo. Ideſt, Filius hominis, qui eſt in cœlo.* Ex deſcenſu indicat exaltationem, & firmiſsimam ſcalam humilitatem: equidem quia deſcendit inferiores partes terræ, etiam in mundo præſens gaudebat culmine gloriæ. *Cœlum autem pro cœleſti habitatione ſumitur* (ſubdit hic Caietan.) *Qui eſt in cœlo dicitur, ne intelligeret Nicodemus deſcenſum hunc fuiſſe deſerendo terminum à quo* (de quo nobis ſermo *Tom. ſeq. Tautolog.* 1.) *quemadmodum eſt deſcenſus localis; ſubiunxit, ſe ſic deſcendiſſe, ut tamen remanſerit in cœlo.* Elucet culmen maieſtatis, & origo celſitudinis: etenim in cœlo glorioſe ſtabat, quia de cœlo præ humilitate deſcenderat. Quis intelliget *viam aquilæ in cœlo*? An quia elevationem humana non percipit cogitatio? Ambroſij potiùs difficilior expoſitio. *Cuius hominis* (ait in *Proverb.* cap. 2.) *tam altus ſenſus & tantus eſt, ut explicare poſſit, quomodò illa tanta maieſtas de cœlo venire dignata eſt? Quis enim cognoſcere poteſt, quemadmodùm Verbum in Virginem venerit? Hoc eſt veſtigia aquilæ volantis: ideſt, Chriſti advenientis ad terras.* Quid hoc? Deſcenſus de cœlo in mundum, ſunt veſtigia aquilæ volantis & aſcendentis in cœlum? Oſtendit, quomodò eſſe magnum in puſillo poteſt, ex ingenio humilitatis. Si dixero vobis cœleſtia credetis. Qui curvatur, erigitur: qui deſcendit, elevatur: deſcendenteque Chriſto, ipſo deſcenſu deſignatur in cœlo; quoniam ita ingenioſa humilitatis maieſtas, ut cœlum uſque ſublevetur humilitas. *Non ſunt gradus deſcendentium, ſed aſcendentium*: infit Auguſtin. in *Pſalm.* 121. Per ipſos per quos deſcendunt, mirificè uſque in cœlum evehuntur: igitur humilitas ita ingenioſa in ſtudio, ut in ipſo deſcenſu fiat elevatio. Acumen eſt Benedicti: *Non aliud niſi humilitate aſcendere*: ait, cap. 7. *Regul. Sanct.* Haud implicant quæ opponuntur ex diametro, quippe in humilitatis conciliantur officio: nulla vera ſint exaltationis gloria, & eò ſtatura ſublimior, quo depreſior.

Senec.

Idem.

Ioan. 3. 13. *Quia plus deſcendit, plus aſcendit.*

Caietan.

Prov. 30. 19.

Ambroſ.

In puſillo magnus.

Auguſt.

In humilitatis deſcenſu fit elevatio.

S. Bened.

4 Vir iuxta cor Dei plauditur à Surio in eius *Vit.* Franciſcus. Nil mirum: flagrat incendio.

Lucan. in *Piſon.* v. 132.

Amorem quærit amando.

Dicit cor flammis exæſtuans, & vox *Charitas.* Concaluit cor in penetrali pectoris, & illicò exarſit ignis; ut eſſet elatus ubi fervida flamma, quando uti minimus ſurſùm iacebat in terra. *Iacebat, & ſurſùm?* Alius qui iuxta cor Dei, objiciendus in exemplum. Ut eligeretur in regimen totius Iſraël, mittitur a Domino Samuel in domum Iſai. Exponuntur eius filij ſtaturà ſublimes, ſed cœleſtis incapaces electionis. Sedebat Samuel expectans quem ex illis deſignabat Dominus, & oleum fluere recuſabat, iuxta Rabinos. Nihil mirum, *inter filios Iſai deërat maior*: ait Philo de *Plantat. Noë.* Samuel expavit, patrique dixit: *Nunquid iam completi ſunt filij?* Reſpondit: *Adhuc reliquus eſt parvulus* (Hebr. & Alapid. *Minimus*) *& paſcit oves.* Difficile prorsùm argumentum. Si deëſt minimus inter germanorum gregem, quomodò dicitur abeſſe maiorem? *Magna eſt virtus, magna celſitudo humilium*: ſubdit Greg. Magnus. Humilitas ſuſtollit, quem cognitione deprimit: & cùm humilis conditio ſit depreſsio, à Gregorio ſignatur celſitudo; quippe maior inter maiores habetur, qui apud ſe ut minimus habebatur. Pendit Gregorius contextum in noſtrum propoſitum. Accedente Minimo inter fratres, & genuflexo ad pedes Samuelis, huic dicit Dominus: *Surge & unge eum*: ipſe (Hebr. *Iſte*) *eſt enim.* Floridè Gregorius. *An tantus erat parvulus* (inquit) *ut ſedendo ungi non poſſet? Sedendo quippe tangere alta non poſſumus. Magna eſt virtus, magna celſitudo humilium, ſi ad eorum ſumma nec prophetæ pertingunt. Surgit ergo propheta cùm ſe pontifex in miram electi venerationem erigit.* Unde in tanta elevatione, ut neceſſe ſit ſurgere in unctionem capitis, proni ad electoris pedes? Quomodò ita eminebat, qui humi proſtratus? Tantus erat minimus, quem humilitatis extulit, dum cor ad ſublimitatem iacuit: etenim opus fuit virum magnum ſurgendo linquere ſedem; ut Minimi poſſet adæquare celſitudinem. Vernaculè: *Mucha es la grandeza, quando Samuel no la alcanza.* Ad eius ſumma haud pertingit propheta; celſitudo humilis ſumma. Ubi apex celſus, ſedendo alta tangere non poſſumus: præcipiturque ſurgere, humilitate iacente; quippequàm humilis ultrà in ſummà cacuminis elevatur, dum excelſus, ut eius verticem tangat, quanvis excelſus erigitur. Patet incognita gloria: grandis virtutis Samuelis & corporis ſtatura; ſed maior Minimus vel genuflexus in terra. Accinit Paulin. ad *Cyther.* v. 603.

Paulanus iuxta cor Dei.

Philo.

1. Reg. 16. 11.

Greg. Pap.
Cur maior inter maiores?

V. 12.

Idem.

Celſitudo eius ſumma.

Humilis corde celſa virtutum gerens
Aſcendit in regni thronum.

Paulin.

5 Patet imago Franciſci, dum maior exiſtit, qui Minimus degit. *Nullum ſe dicebat, nihil ſe vocabat*: inquit Sanctorus in eius vit.

Nihil ſe dicebat.

Qui ſibi ſatis placet, non probus eſt;
Qui ſe contemnit, in eo eſt indoles induſtriæ.

Plaut.

Modulatur Plautus in *Trinum.* Act. 2. ſcen. 2. v. 40. Arriſit ſententia Cypriano, qui de *Bono patient.* ſubdit: *Qui humiles non ſunt, ſed ſibi multùm placent; hoc ipſo quòd ſibi placeant, Deo diſplicent.* At quænam induſtria in huiuſmodi ſeſe contemnentis indole, ut ars ſit in cordis humilitate? Quid enim maius & induſtrius, quàm ex minimo maximus? De Margarita dicit Plin. lib. 9. cap. 35. *Dos omnis in pondere*: igitur procul illo, ſpecies tantum inflata ſine pretioſitate: non enim pretioſitas, pretioſitatis ſpecies. Rueus lib. 2. de *Gemm.* cap. 13. ſubdit: *Præferantur quæ candiſsimæ, leviſsimæ & minimi ponderis ſunt.* Haud facilis pretioſitas margaritæ ex pondere & levitate, ut dos ſit ſummi atque minimi ponderis. Exponit argumentum Albert. Magn. ſerm. 3. *Dominic. Advent.* ubi *Humilitas eſt oculus animæ, & pretioſa margarita.* Perpropriè, ut in illa videâtur indoles induſtriæ: igitur cùm Deus cor exaltet, quod humilitas deprimit; pretioſitas videtur in humilitate cum pondere ac ſine pondere: cum pondere, quippe humilis ſeſe calcat uſque in ima: ſine pondere, quia pondere elevatur uſque in æthera. Statera ab humilitate formatur, quæ quidem non æqui ponderis, ut eius ſumma ſit artis; ſed lancis vacuæ atque plenæ: equidem cùm unius depreſsio, ſit alterius exaltatio; Deus plus erigit, quò magis cor præ humilitate cadit. Ibi videtur in margarita ſummum pondus & pondus nullum: pondus quo in ima vergit, ac ſine pondere ſurgit. Unde cùm ex premio ac merito conſtruatur dextrè ſtatera; *gloriatur frater humilis in exaltatione ſua.* Vide dicta *Tom.* 2. *T.* 12. *D.* 3

Cyprian.

Plin.

Rueus.

Matth. 13. 46.

Alb. Magn.

Unde humilitas bilanx?

Iacob. 1. 9.

——Ex nihilo ſummum
Cæcaque materies cœlum perfecit & orbem.

Manil. 1. cap. 2. v. 11.

Iſai. 32. 19. *Ars humilitatis.*

6 *Humilitate humiliabitur* : phraſis eſt Scripturæ. Quorsùm *Humilitate* regeritur, *ſi humiliabitur* ? An in diſcrimen humilitatis & humiliationis ? Arbitror in effectum veræ induſtriæ humilitatis; ut cor aſcendat, dum ſui cognitio voluntatem gravat : equidem ubi ad nihil cognitione redigitur, humilitate exaltatur.

Æſchyl.

Aſcende deorsùm.

Dixit Æſchylus in *Prometh.* v. 74. Quomodò deorsùm, cogitabitur aſcenſio ; ſi deorsùm videtur ab aſcenſu declinatio? Deorsùm, haud aſcenſus, ſed pronè ruina ; quoniam ſi in excelſum, ſuprà. Indoles eſt in induſtria humilitatis, ſublimi abiectione cordis : diciturque meditanter & aſcendere & deorsùm; quippequàm pre humilitate qui deſcendit ſemper ſursùm. O Franciſce ! O Deus humilium celſitudo, & adhuc in hoc ſæculo inclyta glorificatio! O Franciſce, quia Minimus, maximus & optimus!

Tu princeps auctorque ſacri genimini tanti.

Manil. d. 1. v. 30.

Per te iam cœlum in terris, iam ſidera nota:
Sublimes aperire vias, unumque ſub orbem
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra.

Poſuiſti in pulvere os tuum, quin fruſtraretur ſpes : equidem cœli tetigiſti ſummitatem, ubi redactus in pulverem.

Virgil.

——*Iam pulvere cœlum*
Stare vident.

Quomodò cœlum fiat pulvere?

Canit Virgilius 12. *Æneid.* v. 407. expoſitio eſt teſtimonij Iſaiæ, 40. 22. de Deo aſſerentis : *Extendit velut nihilum cœlos*: de quo egimus, *Tom.* 1. *T.* 6. *D.* 4. *à n.* 8. De mente Virgilij late Iacob. Durant. Caſſel. *Var. Lect.* lib. 2. cap. 4. ex Gell. *lib.* 8. *cap.* 5. & La-Zerd. hìc. Fundamentum cœli pulvis ? Utique, pro ſpeculo ingenioſæ humilitatis : igitur qui uſque in pulverem humilitate redigitur, uſque in cœlum elevatur.

Stat.

Unde pulvereo ſtant globo?

Quia Franciſcus uſque ad pulverem pronus, uſque in cœlum elevatus. Iſai. 26. 19.

Inquirit 7. *Thebaid.* v. 122. Profanus. Reſpondet citò Franciſcus : etenim humilitas cœleſti rutilat in firmamento ſplendore; quippe totus ſplendor ſtat in pulvere. *Laudate* (inquit Evangelicus Vates) *qui habitatis in pulvere, quia ros lucis.* Lux potiùs à cœlo, quàm à luto, cuius nullus ſplendor ; & totus, quia ſplendor nullus: etenim cùm humilitas per abiectionem eliceat ſplendoris plenitudinem; micat ros lucis cœleſtis in exiguitate pulveris. *Minimum de ſe ſenſiſſe* (ait Chryſoſtom. Homil. 3. in *Matth.*) *tam magnum eſt, quàm maximas res feciſſe.* Franciſcus utrumque fecit. Hæc illi ſpecialis gloria: fecit enim mirabilia in vita ſua : de ſe minimè ſenſit, & Minus maxima mirabilia patravit.

Chryſoſt.

7 *A nautis reiectus* (dicunt AA. præfati) *Siciliæ fretum, ſtrato ſuper fluctibus pallio, cum ſocio tranſmiſit.* En ſingulare miraculum : unde cauſa ? Quia ſe iudicabat minimum, imò nullum. *Domine* (dixit Petrus) *iube me venire ad te ſuper aquas : & deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam.* Quomodò factum eſt iſtud, quod eſt mirabile in oculis noſtris ; diſputant ſacri Interpretes. Oriri quibat ex eo quòd aquis data ſoliditas, vel collata corpori levitas. Sed inquiro : quare Petrus ne ſummergeretur, optat miraculum, ſed iuſſum à Domino? Ne contingeret naturaliter ſummerſio. Singularis cupiebat eſſe Petrus, & videri aliquis, magnitudine favoris ; ſiquidem ſingularis inter reliquos ſublimitas, ambulare ſuper aquas. Haud cupiebat in illo honore eſſe minor, ſed præ ceteris miraculo videri maior : iuſſioque Salvatoris expectatur, ne ambulando per fluctus ſummergeretur; quippequàm quin mergeretur ſuper aquas ambularet, ſi ſe nullum vel minimum ad illam gratiam ſentiret. Qui nihil eſt, non eſt aliquid. Qui aliquid magnum, & magnitudo ducitur nihili; omninò leve. Leve fertur ab aqua, tanquàm ſpuma. Haud aliter, dum nulla, aut minima ſumma iudicatur excellentia. Unde in miraculo Petri, cum diſcrimine miraculi ; quia excellentiam ſingularem, uti excellentiam cenſebat ; minimè ſuper aquas ferebatur, ſed ambulabat. Eſt pondus naturale corpori, quod ſurripitur ab humilitate ; in iudicante nulla, quæ ab alijs videntur magna : unde cum à pondere pondus detrahat, qua corpus gravat ; patet connaturale in Franciſco, quod miraculum in Petro : etenim cùm Minimum ſublevaſſet humilitas; ſpiritus promptè ferebatur ſuper aquas. Cedit mare homini qui à ſe recedit : ubi pondus, videt & fugit : Franciſcique pedibus iacet, dum ſe ſummum, nullum credit ; quoniam præ humilitate minimum plenum virtutibus cor, ut ſuper aquas feratur, tanquàm nihilum & inane reputatum eſt ei. Non timet in naufragium ventum validum, qui ambulat ſuper pennas ventorum. Veſtigia enim in aquis non cognoſcuntur, ſi ponderis nec veſtigium.

Matth. 14. à 28.

Æſtimatio ſui naufragium virtutis.

Humilitas Franciſco dextraxit pondera corporis.

Por-

Portendis Franciſce, ſi extendis pallium ; quidem ubi præ humilitate nimia ſine pondere, in mari mirabiles viæ tuæ.

Ezech. 26. à 20.

8 *Cùm dedero gloriam in terra viventium, ad nihilum redigam te* : de Tyro habitante in mari, dicit Dominus per Ezechielem. Altiore ſenſu intelligitur de Paulano Franciſco, à nautis reiecto ; ſed habitante in medio maris in conciliationem ſtuporis : igitur pede ſicco, uſus in portum, tanquàm naviculà, pallio.

Iuvenc. 3. v. 115.

——*Innixus figit veſtigia ponto.*

Ita datur illi gloria, etiam in morientium terra ; ut conſtet in ſpectaculum, qualis in terra viventium. At quare de aquarum cogerie in corpore triumphus, quia ad nihilum eſt redactus? Ut videretur modus humilitatis in molem exaltationis : ſiquidem Franciſcum ita elevavit, ut ferri ſuper aquas tutò poſſet. Nihil ſe arbitrabatur : & ſine diſcrimine ſuper fluctus pallio fertur; quippe ad nihilum redacti præ humilitate, librabat pondus corporis ſine pondere. Succinit Paulin. *Natal.* 8. v. 61.

Paulin.

——*Honorem*
Contempſit proprium Domini pro nomine Chriſti,
Vilior ipſe ſibi.

Sibi vilior, ſed humilitate celſior, habens animam in mari ; per quod ferebatur corpore, ſine miraculi novitate, in novitate ſingularis prodigij : etenim iterùm profundior abyſſo humilitas, firmavit terram corporis ſuper aquas. Profundiora & excelſiora latent. Pende. *Cùm dedero gloriam in terra.* Maldonat. hìc : *Cùm dedero gloriam meam in terra.* Quæ enim Domini gloria videnda in terra ? Dicit Iobus : *Qui extendit cœlos* (*pallium*, *veſtimentum* : legit Maluenda hìc ex *Pſalm.* 103. 2.) *ſolus, & graditur ſuper fluctus maris.* Elucet itaque in terra, Dei Paulano communicata gloria, reiecto à nautis, ne tranſiret fretum : etenim ſuper fluctus Franciſcus extendens pallium, factus prodigium multis, greſſus direxit ſuper fluctus maris. Hæc humilitatis celſitas.

Iob. 9. 8.

Quomodò illi Numinis communicata gloria?

Ille ſuper fluctus ſpatiatur, & æquoris undas.

Modulatur Mellius Souſa hìc. Dominatur poteſtati maris, & mitigat motum fluctuum, ut naviculà pallij felix perveniat in portum. Utitur pallio, cœlumque dicitur, dum ſuper fluctus extenditur : iure, ut indicetur, quo pervenerit Franciſcus humilitate : etenim ſi graditur ſuper æquora pallio, ſignum planè iam inhabitare cœlo. Graditur Deus ſolus ſuper maris tumentes undique fluctus : Franciſcus extento pallio non ſolus : igitur ut magis coruſcaret miraculum ; cùm ſocio totum Siculum traiecit fretum. Ne mergeretur, mare palliolo tranſivit, ſed ampliore prodigio ſicco pede ſeſe merſit : ſiquidem cùm ſe ſublimem videret, ita liberum ab undis ; ſeſe ſummerſit in mari profundiore humilitatis.

Souſ.

9 *Humilitas vera* (dictitabat Ægidius apud Piſan. *lib.* 1. *Confeſs.* 8.) *ut homo nihil ſit in oculis ſuis, efficit.* Unde ut taxat Hieronym. *Epiſt.* 27. *Multi humilitatis umbram, veritatem pauci ſectantur.* Verè humilis Franciſcus, qui cùm eſſet mirabilis, nihil erat in oculis ſuis, inquirens abſconditam veritatem, haud humilitatis evanidum ſplendorem : at eius humilitas attentè conſideranda, ut emineat excellentia. Humilitate vel humiliatione humiliari, eſt in diſcrimine. Cadit ſuperbia in humiliatione, ſed non in humilitate, quippe hæc mentis, illa corporis ; & non omnis honorificentiæ ſtudium humilitatis definitur, etſi ſtudiò deauretur : *at poteſt eſſe humilis* (ut obſervat Bernard. ſerm. 34. in *Cantic.* n. 3.) *qui humiliationem convertit in humilitatem.* Etiam eſt diſcrimen inter humilitatem & humilitatem ; quippe eſt humilitas ex neceſſitate, & humilitas ex cognitione Vide dicta hìc *Taulog. præced.* n. 36. Formatur humilitas ex neceſſitate, cognità culpà : ex cognitione, perfectionis ignorantià, de qua egimus, *Tom.* 1. *T.* 6. *D.* 4. & *Tom.* 2. *T.* 12. *D.* 3. & etiam ex perfectione cognita ; quippe humilis talem ſe offert, qualem ſe eſſe prorsùm neſcit; ut Chriſtus ſe exhibuit in Circunciſione, Baptiſmo, ſolutione tributi, liber à lege, uti obſervavimus ex Bernardo, *Tom.* 5. *T.* 9. *D.* 6. Alia meditatur Paulanus, excellentiæ conſcius & neſcius, ſeſeque exhibet, quaſi quis eſſet neſciret ; igitur propter honorem tantùm humilitatis, celavit in excellentiam excellentiam cognitionis.

Piſan. Hieron. *Qui mirabilis, nihil in oculis ſuis.*

Bernard.

Diſcrimen inter humiliationem & humilitatem, ac inter hanc & eius perfectionem.

10 In imitationem perfectionis huiuſce ut-

urget diſcipulos Paulus, dicens: *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu: qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam* Philip. 2. à 5. *arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Quorſum huiuſmodi divinitatis arcanum? In humilitatis exemplum. *Talem ſe obtulit, qualem eſſe* Bernard. *neſcivit* (inquit Bernard. ſerm. 42. in *Cantic.* n. 7.) *magis autem placuit, minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat:* etenim ſumma humilitatis excellentia, apparere minimum in ſervili forma humana; & cognoſcere ſe ſummum, cùm eſſet in Dei forma. Æqualis erat Deo, cùm eſſet in forma Dei. Cur ergo in hac forma, formà ſervi non oſtensà, iudicaretur rapina, quaſi furtum Deitatis in eſſe Numinis? Eſt honor Numinis & honor humilitatis: honor Numinis; dum oſtenditur, quod verè cognoſcitur; honor humilitatis; dum contra quod cognoſcitur, maximum ut minimum exhibetur: in hiſque articulis rapina diceretur humilitatis, non Numinis; quia ſi ſe non exhiberet, qualem eſſe neſciret, non Numen offenderet, cùm eſſet Numen: *In humilitate ſublime; ſe exhibere minimum, & cognoſcere maximum.* verùm ab humilitate ſplendidiorem abſtuliſſet honorem; igitur in illa ſummum, ſe exhibere tanquàm minimum, qui ſe cognoſcebat maximum. Plus quàm homo erat, & ne pateſcere plus, uſque in minimum exinanivit ſe; ut exemplum haberet humilitas, ubi celata non incognita maieſtas: etenim ut eius humilitatis emineret magnitudo; qui in forma Dei, habitu inventus ut homo.

11 Minimum ſe dicit Franciſcus, imò nullum, imò nihil. Semetipſum exinanivit, ſed exinanitione extulit; igitur apparuit, qualem ſe eſſe neſcivit. *Magna & rara virtus profectò eſt* (exponit Bernard. ſerm. 13. in *Cantic. num. 3.*) *ut magna licèt operantem, magnum te neſcias; & manifeſtam omnibus, tuam* Bernard. *te ſolum latere ſanctitatem: mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare.* *Singularis perfectio humilitatis quænam?* *Hoc ergo ipſis virtutibus mirabilibus mirabilius iudico.* Hæc videntur in humili- Pſal. 72. 22. tate ſumma, & ſunt ampliora. *Ad nihilum redactus ſum & neſcivi.* David ad nihilum præ humilitate redigitur; ſed neſcit: Franciſcus ad nihilum redigitur, ſed cognoſcit. Unde in humilitatis perfectione ſumma, ex cognitione perfectionis vel ignorantia? Ex cognitione contra cognitionem, comite humilitate: etenim qui ignorat, non habet unde exaltetur: ibi perfectio cognoſcitur, & excellentior: quandoquidem patet humilior, qui ſe exhibet aliter quàm eſſe cognoſcit; quàm qui humiliatur, & perfectum ſeſe neſcit. Hic neſcit, an perfectus in humilitate ſit: ille cognoſcit quòd eſt: & cùm ex inanitione maior reſultet humilitas, ac ex humilitate celſitas; humilior apparet, qui neſcit perfectionem, quaſi neſciret. In Moyſe videtur utrumque. Deſcendit ergo ſplendidus de monte: at in huiuſmodi luce, *ignorabat, quòd cornuta eſſet* Exod. 34. 29. *facies ſua ex conſortio ſermonis Domini.* Claritatem populus videbat, ſed effulgens ignorabat. Magna & rara virtus, ut qui magna facit, magnum ſe ignoret: at favet cœlum, intendens humilem videri glorioſum: igitur ſepultam conatur ab humilitate oſtendere claritatem; ubi humilis proprium non cognoſcit ſplendorem. Magna profectò & rara virtus: verùm in virtute maius, ſeſe ut minimum occultare, & alijs mirabilem apparere. Hoc ſplendore Moyſes, à cœlo donatus, ne oſtenderet gloriam; *poſuit velamen ſuper faciem ſuam.* V. 33. Pridem ignorabat, modò ſciebat, per maiorem humilitatem, humilitatis conſtruens exaltationem: *Honoris honor humilitas in honore.* equidem maior, dum ab utraque ſplendor; ubi Moyſes ſcivit & ſe velamine oſtendit, qualem ſe eſſe ſplendore neſcivit. *Humilitas in honore* (ait Alapid. loc. cit. ad *Philipp.*) *honor eſt ipſius* Alapid. *honoris, & dignitas dignitatis.* Dum amittitur honor, acquiritur amplior: equidem ampliorem parit honorem: præterire quaſi propriam in honore perviam luminibus dignitatem.

12 Hinc diſcrimen humilitatis in humilitatem mentis, & humilitatem cordis, de qua Bernard. Serm. 4. *Advent.* n. 4. Exemplum patet hìc, ut de Franciſco ſentiatur, quod & in Chriſto Ieſu. Ieſus ergo de ſeipſo infallibiliter dicit: *Diſcite* Matth. 11. 29. *à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Cur tantùm dicit cordis & non mentis? An quia ſpectabilior flos humilitatis egrediens è radice cordis? Profundius inſinuatur arcanum. Quod ex corde, ex voluntate eſt: quod ex cognitione, ex mente. *Quænam in Franciſco humilitas cordis & mentis.* Qui ex mente humilis, ſe cognoſcit inferiorem. Qui ex corde, non cognoſcit, ſed vult eſſe: & eſſe vult humilis corde, quod appetit; quoniam apparere ſatagit, contra quæ volens cognoſcit. *In* Iudit. 13. 28. *contemptu ſuperbiæ*; dicit Tautologia. Fran-

Franciſci relucet plauſus, uti inimicus Lucifer factus confuſus. Sine ſuperbia eſt contemptus; ubi ſibi qui excelſus videtur nullus: equidem ſi ſuperbia ex gloria viſa; maxima profectò gloria, ſi contemnitur ſuperbia, quoniam in ſummum extollitur, ſi in gloriæ fugam à vidente Auguſtin. non videatur. *Eſt autem* (inquit Auguſtin. *Epiſt.* 56.) *prima humilitas, ſecunda humilitas, tertia humilitas.* Hos ſublimes humilitatis gradus pervolavit Franciſcus: igitur perfectè ſe ignoravit, ſe cognovit in tanta chariſmatum maieſtate; ut luceret in cunctis humilis corde, & appareret maximus, qui præ humilitate antonomaſticè Minimus. Videtur in Franciſco, ut ex Iuvenale dicamus, Satyr. 3. v. 39.

Iuvenal.
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit.

DIDASC. VI.

Peſſimum ſignum, peccare; & impunè exire.

1 HInc quod primò videbatur grave, decurſu temporis patienti videtur leve; deinde dulce ſuaviſsimà, acerbitate, appetibile ex ipſa allectrice amaritudine, ubi vulnera delectant; quoniam eſſe ſub ſentibus delitias computant.

Souſ. in Iob. 30.
Has inter ſalebras, hæc inter devia læti,
Delicias duxere diu, ſub ſentibus eſſe.

Quale cor durum? *Solum eſt cor durum* (inſit Bernard. 1. *Conſid. ad Eugen.* cap. 2. *n.* 3.) *quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit. Ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis* Bernard. *induratur. Ingratum ad beneficia eſt, ad conſilia infidum, ad iudicia ſævum, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens.* Quæ Deus non molitur, ut ſiccine lapideum, convertatur in carneum? Sed ridetur, quippe inſenſibili duritia nec minis concutitur, neque flagellis atteritur. Unde cùm Deus videat medicam inibus operam perdere, votaque fruſtrari; ut veniant in interitum, eos relinquit in deſideria prava cordis eorum.

2 *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata*: Ier. 51. 9. dicunt Angeli medici iuxta Origen. Homil. 2. in *Ierem.* Supplicia curationi tanquàm medicamina appoſita; cæterùm cuncta inutilia, quoniam quotidie vulnera ex medicina maiora: indulgentia non ſapit, vulnere nec erubeſcit; quin liberetur à lethali languore, adhibitis ferro & igne.

Crudelem medicum intemperans æger facit. Pub. Syr. v. 230.

Uſque ad vivum ſecta putrida; ſed Babylon obſtinata, quin ſentiret periculum, nec prævideret interitum. Quid ergo faciendum in medicinam? *Derelinquamus eam.* Ibid. Terribile prorsùm iudicium! Igitur nullum magis acerbum; quàm derelinqui ſine medicamine, ubi deſperatur intemperantià decumbentis de ſalute. *Terribile iudicium, ſine præſenti iudicio grave peccatum.* Medicus, ſi ſpem concipit valetudinis ægrotantis; ut medicina proficiat, abſtinentiam indicit ab his vel ab alijs cibis. Deſperato indulget, quia deſperatus, concedens quæcunque velit. Hac utitur indulgentià, quia de ſalute ſpes vacua: medicamen non apponit, totum naturæ committit, indicans periculum iacentis, cui non medicamen efficacia medicaminis: etenim futura profectò mors; quia nulla datur ſpes. *Subitò cecidit Babylon*: V. 8. præmittit Propheta. Cecidit; & ſubitò, ubi de ruina nec concepta cogitatio. Comprobavit exitus in ruinam obſtinationem cordis ad medelam; uti indicem peccatoris, cæci ac obſtinati in malis: derelicti à medico, & in maiori periculo; quin periculum cognoſcat, dum confidentia de indultis ſæpe ſupplantat: ſiquidem nullum maius, quàm relinquere ægrotum vivere ad lubitum, uti in morbo deſperatum.

3 Perſpicuiùs. Medicamina vulneribus peccatorum ſunt appetitus inordinati vexationes, ut frugi reddantur atque in bona ſalutis. Student iniquitati, ſed ita reprobi; ut diſsipati ſint, ſed non compuncti, theſaurizantes ſibi iram in die vindictæ. Quia citò non profertur ſententia, maiora perpetrant mala. Quia fuere felices, infelices ſunt; tribuentes, fortunæ, quod erat propter pœnitentiã gratię. *Qui ita felices, omninò miſerabiles.* Unde aptè Pomey in *Libitin* accinit: *Fe-*

Pompeʃ.

Felix, ſi felix non nimis ille foret.

Aſtipulatur Seneca de *Provident.* cap. 4. *Fugite* (inquit) *delitias. Fugite enervatam felicitatem, qua animi permadeſcunt, niſi aliquid intervenit, quod humanę ſortis admoneät, velut perpetuá ebrietate ſopiti.* Senec. *Periculoſiſsima felicitatis intemperantia eſt, movet cerebrum, in vanas mentis imagines evocat: multum inter falſum ac verum mediæ caliginis fundit. Eos autem quibus Deus indulgere videtur, quibus parcere, venturis malis ſervat. Quiſquis videtur dimiſſus eſſe, dilatus eſt.* En repentina ſubverſio, quia impunis per totam vitam præceptorum diſruptio, intemperantià cupiditatis, atque vanitate mentis; quibus medicamina ex tribulatione appoſita, quæ non fuerunt medicamina; illaque Deus per vexationes omiſit; dum per ictus inflictos curari renuit; ut cognoſceret per ruinam, quàm infelicem fuiſſe ſine vexamine noxam, igitur malum ut reprobationis ſignum, ſine ſupplicio prætetire peccatum. Liquet: ſi peccati medicamen, vulnerum deſignamus vexationem; naturalis deſperatio ægroti, abſque ullo in ſalutem medicamine.

Reprobationis ſignum ſine vexamine præteriri peccatū.

Ovid. 7. *Met.* fab. 25.

Pugnatum ex arte medendi.
Exitium ſuperabat opem.

Igitur à medico nullus dolor adhibitus in medicamen.

4 Deliquit Iſrael, cordis idola ſequens, nec minis, nec malis ſapiens. In mentem bonam, varijs acerbitatibus ſpecie nocendi Deus, eſtò offenſus, applicabat medicinam; ſed ridebatur: Deus non irridetur. Unde perculſus opere irrito ac conamine fruſtrato, dirè indulget, pertæſuſque in odium profert: *Non viſitabo ſuper filias veſtras, cùm fuerint fornicatæ: & ſuper ſponſas veſtras, cùm adulteravirint.* Oſee. 4. 14. Ideſt, indulgebo, cùm ita exultent venundati ſub peccato. Connivet, dum iuſtitia in pœnam iudicem urget? Urget in vehementiorem cruciatibus pœnam, ubi ſine ſupplicio gravem, frequentem prætermittit culpam: etenim cùm in obſtinatis ſint irrevocabilia deſideria, ex quibus animæ mortifera vulnera (quæ tantùm ſanari poſſunt ſenſu doloris, nec ſentiunt dolorem vulneris) demittit Deus ſecundum deſideria prava ſine medicamine pœnarum lethalia vulnera, ut quod moritur moriatur, & ſuccidatur in æternum, quod ſucciditur, impletà in cunctis iuſtitià, quia impunitate ad tempus prætermiſſa peccata: igitur maius inter tormenta ſupplicium, non apponere per pœnas medicamentum. Exponit ad unguem Hieronymus. *Grandis offenſa eſt* (ſubdit hic) *poſtquam peccaveris, iram Domini non mereri; qui in tantùm iratus eſt, ut nequaquàm percutiat delinquentes. Qui amatur, corripitur: qui negligitur, ſuis peccatis dimittitur. Quando videris peccatorem divitijs affluere, iactare ſe potentià, ſanitate gaudere; dicito in illo comminationem Prophetæ eſſe completam: Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm fuerint fornicatæ.* Qui per ultionem non præmittit ex tranſgreſsione cruciamen; deſperat emendationem: Deus in ſalutem vulneratorum fungitur medici officio: deſperanſque ſalutem, loquitur, *Non viſitabo*, quia cùm videret viſitatione nil profici, nec dignatur ut medicus viſitare. Profectò clementer vel ipſis doloribus viſitaſſet, ſi ſpem de converſione peccatorum concepiſſet: ſed cùm ex deſpectu medicinæ meditaretur gravitatem pœnę; pœnis nequaquam viſitavit crimen, quia decreverat populum relinqui in captivitatem.

In obſtinatis irrevocabilia peccatorum deſideria.

Hieron.

Deus ergà illos cur ſe gerat ut medicus.

Iudith.

5 *In contemptum ſuperbiæ* anima horum adinſtar Holofernis, *Deum Iſraël contempſit.* Invitat Deus ſaucium criminibus, acerbis doloribus, in animæ medicamen, per criminum pœnitudinem, atque cogitationum converſionem. Contemnit medicinam, qui medici fugere debet offenſam; ne faſtidio ægrum relinquat in morbo, ac in maiori ſalutis periculo. Unde Deus medicus quia illuſus, non dignatur ſaucium viſitare ut medicus, imò contemnens relinquit; quia ægrotus lethaliter Deum Iſraël ſuperbiſsimè contempſit. Dimittit enim cœleſtis medicus illum iuxta cupiditatum deſiderium; quippe videt vulneribus ac criminibus, ut pereat, præcipitem, deſperatum. In duobus hircis pro die expiationis peccatorum filiorum Iſraël, patet durum in converſionem, ſimulque docile cor. *Duos hircos* (dicitur de Aärone) *ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij, mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario. Cuius exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato: cuius autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces ſuper eum, & emittat eum in-*

Summa peccatori plaga tradi in cordis deſideria.

Lev. 16. 8. 7.

in ſolitudinem. Sicut per agnos ſignantur prædeſtinati ad gloriam, ita per hœdos deſtinati in flammam: hæc eſt ſors quæ ſuper utrumque in ſententia Venerabilis Bedæ. Quare ergo ſi per utrumque ſignatur peccator; unus in ſalutem aſſumitur, & alter in perditionem relinquitur? Uterque in Sanctuario eſt: cur igitur utriuſque diverſa ſors? Quia alter illæſus abit, alter vulneratus cedit. Peccatores, maximè qui de ſæculi ſolitudine vocantur in templum Regis, legum fiunt atque inſtitutorum tranſgreſſores. Ægrotant lethaliter ſuſtinentes paſsiones peccatorum; ſed alij convertuntur, & alij non convertuntur: unde his in morte morbus, & illis à morbo ſalus. Hirci coram Domino, vulnerum medico, languentes apparent; ſed non uterque in ſalutem, conſtante diſcrimine dolore vel non dolore: etenim ſalvus fit vulnere deſtinatus in Sanctuarium, & perit ſine vulnere dimiſſus vivere ad lubitum.

Qui declaratur reprobus.

6 Ulteriùs. Uterque vagè vivebat cervicosè inſtar hirci, ſine lege. Legis vinculis ſunt coram Domino tracti; & alius detinetur, ut ſalutem recipiat, & alius ſolvitur, ut miserè pereät: equidem ſignum reprobationis, expulſione gratiæ, duritià criminis; vincula abſque huius ſupplicio ſolvere, ut poſsit pravus ſine lege vivere. Ducebatur ergo caper emiſſarius in deſertum; ſed *per illum qui eum deferebat* (ait hìc ex Rabbin. Oleäſter) *ex altiſsimo monte præcipitabatur.* Si portitor diabolus eſt, quadrat & ad unguem mos: quandoquidem non aliò à Sanctuario removet, ac in deſertum ducit; niſi ut præcipitet. Vide in *Ephemer.* 10. *Septembr.* à n. 2. Alij dicunt in deſertum portari, ut erraret in deſerto. O Monachi! Cavete. Pœna inſtat, & vita ſupplicium gravat; modò in ſæculum reportetur anima, à quo in Sanctuarium receſſerat. Monachum, eſtò in ſanctam civitatem aſſumptus, aſſumit diabolus. Patet: capri libertas, non libertas, ſed captivitas: etenim ruinam ac lapſum diabolus inſtruit, dum permittitur, quòd erret. Idem quippe concedere libertatem, ac tendere in perditionem, mittique uſque in Tartara præcipitem. Floridè Tertullian. ad *Senator.* à v. 1.

Oleaſter.

Præcipitatur à diabolo.

In Monacho idem quærere libertatem, ac perditionem

Cur linquenda tenes, aut cur retinenda relinquis?
Verè mente cares, ſequeriſque mente carentes.
Hæc iterùm repetis, nec te derelinquere ſentis,
Quùm te diverſis iterùm vaniſque viderem
Inſervire ſacris, priſcoque errore teneri.

Tertul.

7 Præterea: Unus vulneribus ſacrificatur: alter liber dimittitur. Vulneratur, ut vivat: liber evadit, ut pereät: igitur qui ut viveret adductus eſt in Sanctuarium; abducitur ut oberret totà vità per deſertum, ſumens laborioſam libertatem, quin poſsit, nec velit reverti ad gregem, reditus frugi, cùm perſeveret obſtinatus in errore, præteritorum obliviſcens, præſentia negligens, futura non providens: igitur hircus emiſſarius pravitate effectus, ſine paſtore, ſine duce vagatur omnimoda cupidinis libertate, ut pereät in ore lupi. Alia occurrit allegoria in aquis Iordanis cùm tranſiret Arca; igitur aquæ ſunt allegoricè populi. Apocalipſ. 17. 15. Diviſo ergo flumine, *ſteterunt aquæ, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant :: quæ autem inferiores erant, in mare deſcenderunt, uſquequò omninò deficerent.* Cur igitur aquæ ſuperiores diviſi fluvij extolluntur, & pereuntes inferiores evaneſcunt? Omnes quaſi aquæ dilabimur. Euripides in *Oreſt.* v. 981.

Cur ſimilis capro emiſſario?

Ioſue 3. 16.

Tota vita inſtabilis vergit.

Euripid.

Imitamurque aquas ſiccine diviſas in animæ exaltationem, vel gravamen; dum diſſentimur vel aſſentimur in crimen: elevanturque aquæ ſuperiores (coram Arca, in qua incluſæ latæ leges) propenſæ in lapſum, repreſsà Dei mandato propenſione naturali; & deficiunt inferiores, quippe ductæ libertate, naturali inclinatione: igitur deficit homo, ſi naturæ inclinationem cupiditatibus ſequitur; & elevatur in vita, ubi propenſio reprimitur. Vernaculè vigilanter: *Se elevaron, porque à viſta de la ley, vencieron la inclinacion; y faltaron las primeras, dexandoſe llevar de ſu natural.* Quæ enim ductæ naturali inclinatione, præcipitantur in mare: utileque legis vinculum & arctum; ne homines tendant libertate in præcipitium.

Extollitur qui ſe vincit: econtrà labitur.

8 Aſtruit etiam Stoicus, d. cap. 1. *Itaque* (inſit) *cùm videris bonos viros acceptoſque Dijs laborare, ſudare, per arduum aſcendere; malos autem laſcivire, & voluptatibus fluere; cogita filiorum nos moleſtià delectari, vernularum licentià. Illos diſciplinà triſtiori contineri,*

Senec.

ri, horum ali audaciam. Idem tibi de Deo liqueät : igitur favet, dum præcipites reprimit; & caſtigat, dum peccantes tranſit, quaſi dormitet. Vidimus Dei iudicium conniventis ad peccatum, quin ulciſceretur iniquitates, propter acriorem gravitatem ultionis. Unde per Ezechielem dicit rebelli Iſraël : *Requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te* (ideſt, inflammatio correctionis nimis diligentis, ne quid in actionibus deliret amuſis) *& quieſcam, ne iraſcar*
Ezechiel. 16. 42. *amplius*. Summa indignatio vigilanter exprimitur, ubi tot offenſis Deus petitus non iraſcitur? Utique: maior Numinis indignatio viſo crimine, abſque ulla in criminoſos indignatione: igitur meditatur de ſalute deſperatus exitium, ſi prætermittit vindex ſine vexatione peccatum.

Maior Dei indignatio ubi in crimen nulla indignationis oſtenſio.

Greg. Pap. *Neceſſe eſt* (inquit Gregor. Magn. hìc *homil.* 12.) *ut peccatores tunc conſideremus amplius miſeros, quando eos conſpicimus in culpa ſua ſine flagello derelictos* : etenim maius in vindictam cogitationis molimen, claudere ſub ſilentio conceptam indignationem : ardet enim punctus cuſpide dedecoris animus;

Virgil. 1. Æneid. v. 40. ——*Servans ſub pectore vulnus.*

Explicatque cum ſpe converſionis pectoris charitatem, ubi quaſi faſtiditus explicat indignationem.

9 Qui dixerat : *Non viſitabo* (ut vidimus *n.* 4.) *ſuper filias veſtras, cùm fuerint fornicatæ*, ut acerbior lateret, cùm indignationem præteriret; ſubdit: *Recordabitur iniquitatis & viſitabit peccata.* (Oſee 8. 13.) Dum obliviſcitur, criminum recordatur: dum recordatur, planè obliviſcitur: equidem cùm recordatione plectat iniquitatem; correptus crimen delebit per pœnitudinem; ſicut meditatur plectere, dum videtur obliviſci. Illi vindicta & retributio in tempore ad præcipitium; ut labatur pes eorum

——*Ultrixque manus mucrone furenti*
Ducitur, & ſiccum gladium vagina recuſat. (Claudian.)

Ut canit Claudian. 2. in *Rufin.* v. 233. Perſcrutemur teſtimonium. *Recordabitur iniquitatis, & viſitabit peccata.* Cur igitur nunc prætermiſſa impunè diſcutit? Ut caſtigatione per cruciamina emendet. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſteà autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddit. Qualis fructus? Infirmi atque ſaucij ſalus. Patet ex vocibus teſtimonij, dum Deus objicitur vindex ſub munere medici. *Viſitabit peccata* : ergo ſanabit ægrotantium vulnera. Si medicus viſitet, ſpem ſalutis proculdubiò concipit. Ubi medicus languentem non viſitat; neceſſe, ut qui iacet, pereät: equidem cùm pœnis curentur animæ vulnera, & medicamenta in ſalutem ſint amara; ubi abeſt cordis dolor, criminis amaritudo, & medici viſitatio, qui languet ſaucius habetur pro derelicto.

Sanè morietur infirmus, quem viſitare non vult medicus.

Erudire Ieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te : dicit Dominus per prophetam. (Ierem. 6. 8.) Hebr. Forſter. & Maluend. *Reſipiſce, caſtigare, diſciplinare Ieruſalem, ne relinquam te.* Amat infirmitatis periculum, qui reſpuit medicum; peccatumque neſcit, quippe non luit: unde præcipitatur in peiora, quia in malis non ſentit mala, ad quæ caſtigatio medicina, cuius acerbitate anima eruditur, ulcuſque dolore cognoſcitur: relinquiturque à medico, conſulenti ſaluti, pœnarum pharmaco; ut luat in morte, quicquid commiſit impunè: igitur nec iacens præ peccatis admiſit in ſalutem reſipiſcentiam, quippe procax ſine fronte renuit accipere diſciplinam. *Relinquam te.* Sanè terribilis vox, grave iudicium; hominem regi iuxta arbitrium proprium. *Relinquam te.* Pavet vel cogitatione cor: igitur acrius ſupplicijs ſupplicium, à Numine, tradi mentem in reprobum ſenſum.

Extremum malum improbo derelinqui à Deo

O Ieruſalem! Fac meliora ut cogites (inſerit in *Paraphraſ.* Doctiſs. Sanctius) *ne fortè deſeraris à me ſicut ægrotus, cuius à medico deſperatur ſalus.* (Sanct.) Beatus quem tu erudieris Domine diſciplinis, ut mitiges ei à diebus malis : etenim ad mala pharmacum amaritudinum eſt mitigatio malorum.

10 Ipſe, qui ut corrigat, corripit; dicit : *Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ : iccircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.* (Amos, 3. 2.) Iniquitates viſitare, uti vidimus, eſt plectere: imò vulnera ſanare: etenim manerent altis uſque in præcordia vulneribus, ni medicus iacentes excitaret doloribus. Quia illos ex cunctis orbis cognationibus cognovit; in illorum ex criminibus ulcera ſtudiosè animadvertit. Languidiores Gentiles: utique, ſed non curabiles: & quibus incurabili morbo, nulla fit à medicis viſitatio. Viſitat medicus, de queis concipitur ſalus.

Nonnunquàm medicamen affert dolorem, qui expellit virus & crimen: dolorque infertur, dum viſitatio in ſalutem exprimitur; quia qui vulnerati iacent, ſine medici huiuſcemodi viſitatione perirent. Viſitat Deus Hebræorum iniquitates, quia illos cognovit tantùm inter orbis nationes. Cognoſcere ſumitur hìc pro diligere. Vid. Hieronym. & Maldonat. ad illud Matth. 25. 12. *Neſcio vos.* Quia amat, mortificat? Sanè: quorum peccata non plectit, prorſùs odit. Sine dolore ab ægrotis non cognoſcuntur vulnera; quibus vexationes vulnerum medicamenta.

Cognoſcere pro diligere.

A Deo vulnera, vulnerum medicamenta.

Deus ægros, ut curet, viſitat: quia cognoſcit figmentum, pharmacis vexat; explicans amorem & in ſalutem vexamen: equidem cùm nequirent curari ſine ulcerum acri mortificatione, ægroſque diligat, quia medicamine ſanitatem ſperat; mortificat viſitando, quia diligit, ut dolorum immiſsione dolentes curare poſſit. His patet expoſitio quæſtionis excitatæ apud Orthodoxos: quomodò ſcilicet Deus ſeſe gerat erga obſtinatos & reprobos? Sequar & proferam illorum ſententias, ut corruat ſaltem cordium formidine iniquitas. Signa graphicè oculis objiciuntur à Bernardo in *Libro Sententiar.* n. 29. & 42. *Reprobi* (infit) *tria ſperare dicuntur* : *voluptatem corporeäm ſibi ad ſufficientiam cumulari* : *momentaneäm gloriam ſibi ad beätitudinem ſuffragari* : *mores ſuos & opera nullo poſſe iudicio reprobari.* (Bernard.)

Vota reproborum.

Ex igne validæ concupiſcentiæ horum nata iudicia, quorum *ignis fomenta, ſtipula cogitationis immundæ, fœnum locutionis pravæ, & lignum operationis illicitæ.* Per huiuſmodi itaque exercitia elucet inſenſibilis ac cauteriata conſcientia. Succinit Seneca in *Hippolyt.* v. 552. ac in *Medea*, ſparſim à v. 444. & Sil. Ital. *lib.* 2. v. 500.

Nullum caret exemplo nefas.
Fructus ſceleris, nullum putare.
Crevit ingenium malis. (Senec.)
Scelere in uno non ſemel factum ſcelus.
Vis colitur, ureſque locum ſibi vendicat enſis. (Sil. Ital.)

11 Primò ſequi reprobos Deus ſuas cupiditates permittit, nec ab eis lapſus occaſiones removet: qua felicitate eſtò cognoſcant oppoſitionem legum, propoſitum illis perire, quippe propoſitum. Hiſpan. *Hacen empeño de condenarſe, porque es empeño.*

Quomodò Deus ſe gerat erga reprobos?

Gens inſcia freni. (Id. 1. à v. 215.)
Scita patrum, & leges & iura, fidemque, Deoſque
In dextra nunc eſſe ſua. Pectus inane Deörum.

In labore hominum non ſunt, quippe ad nutum felix ſors. Voluntas eorum legis lex: unde cùm peccatum quæritur, & catervatim obvium, non invenitur ne flagellentur pro tempore cum hominibus, qui cruciandi in æternum cum dæmonibus.

Voluntas eorum legis lex.

Cuncta aggrediuntur temerè, innixi comite nonnunquàm felicitate, arbitrantes futuram in cœlo gloriam, hominum ac Numinis ignominiam: quare cùm ſit dolus in præceps; quem adoriuntur aſcenſum; traducunt illos ex adverſo iniquitates illorum.

Hic mortis locus, hoc umbris iter,
Hæc porta regni, hìc vicit error. (Senec. Herc. fur. à v. 705.)

Deus, ut ait Paulus, in hominum ſalutem, noviſsimis temporibus evulgavit appetituum frenum legem; *qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.* (Act. 14. 15.) Hoc eſt, ſequi ſuas concupiſcentias, errores, ficta Numina ac cordis idola; ut obſervat Lorinus. Supplicium Gentibus his verbis meditanter indicatum, ut æmuli Gentium formident ſupplicium: igitur reprobis nullum magis grave; quàm à Deo in lubidinem dimitti: vivere enim ad lubitum conturbat ſenſum: cerebroque perturbato, pravo iudicio, amant errores ut eleges; & tanquàm ſuprema Numina, cordis concupiſcentis abominabilia idola. Hic fructus demiſsionis Deitatis ſecundum deſideria in adinventiones cordis. *Dimiſit ingredi vias ſuas*, ſequentes concupiſcentias, ambitas ad votum, fortunâ cadente in ſinum.

Deus relinquit vivere ad lubitum.

Haud ſecùs reprobi à Domino in voluptates dimiſsi: equidem blandimine falſo, doloſo felicitatis, vivunt inter electos vexatos quaſi Gentiles. *Vias ſuas*, ideſt errantem lubidinem. Sanctius hìc n. 6. (Sanct.) *Religionem.* Hinc maior error, & concupiſcentiæ furor, confectò in damnum, quod obcæcatis videbatur obſequium: igitur augebant pondera comiſsi criminis, venerabili velamine religionis; quin in huiuſmodi improbitatis anfractus ſeſe cognoſcerent derelictos à Deo.

12 Iuvat in errorem bonis temporalibus abundè frui, ne ſit cogitatio cœli; quippe proſperitatibus tanquàm cœlum habent mundum. Quare adinſtar talparum cæcutientium, oculos habent, ſed non vident; quia non aperiunt in lucem, ut fragilitas bonorum illuminet craſſam mentem: à morteque occupantur, quos capit ſimul infernus; dum ad lumen veritatis aperiunt oculos. Inter polluta *Talpa*. Moriuntur viſione delectabilis ſplendoris, ſicuti bonis ſtudentes caducis: ſiquidem dormierunt ſomnum ſuum tempore mortis; & nihil invenerunt viri divitiarum in manibus ſuis. Bona mundi faſcinant, & premunt oculos, ut videntes in tenebris viſa non videant. Neſcitur enim miſeria, donec fodiatur peccatori fovea. *Miſerrimos divities*: dicit Seneca, *Epiſt*. 94. ſed neſcit unde acerbior ærumna: equidem pœna pravis, ubi malitia accipit duplicia pro peccatis ſuis. Rident peccatores iuſtos, quaſi eſſent ſub fortuna, nequaquàm ſub providentia.

Replet bonis temporalibus.

Levit. 11. 30.

Senec.

Solutum omne decus.

Sil. Ital. d.

Et dum floret abundè flagitiorum proſperitas, deridetur iuſti ſimplicitas. Herodes *ſprevit* Chriſtum *cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte albà*, quaſi laborantem dementià. Quinam mente motus? Cum Herode eius exercitus; licèt Chriſto huiuſmodi ludibrium validum vulnus: quandoquidem ultima prudentiæ plaga, quod inſania diceretur non tam cœleſtis, quàm divina ſapientia. Vernaculè: *Lo ſummo de los agravios, que por loco le tuvieſſe ſin juicio un bato de locos.* Perſcrutanda cauſa. Non benè conveniunt inſania & prudentia, quarum opponuntur officia. Actio contraria amentiæ profectò favet rationi. Actiones Herodis ac miniſtrorum contrariæ operibus Chriſti: ſi exprimerent Chriſti prudentiam, propriam confiterentur inſaniam: unde cùm apud inſanos mera inſania ſit prudentia; ne haberentur pro veſanis, Chriſtum mundo deſignant impotem mentis. Nihil habebant in illum accuſationis, niſi quòd non eſſet ex illis. Hoc grave ſauciæ crimine conſcientiæ, actionum averſantium operatione: inſanuſque vocatur ac illuditur Chriſtus; quippe bonus apud improbos ſemper habetur inſanus. Quò venit & devenit in mundo iuſtorum ſanctitas? Quò non pervenit improbitas? Plorabunt itaque inter flammas amentiam, qui vitam illorum æſtimabant inſaniam; uti præ nuditate opprobrium hominum & abiectio plebis: at ſortes dividet iudicium mortis: quandoquidem qui felices vacuitate inanis proſperitatis, mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis.

Luc. 23. 11.

Quanta à mundanis Chriſti ludibria!

Iuſtus apud improbos ſemper habetur inſanus.

13 Hinc ab illis avertit Deus tribulationem, qua peccatores redeunt ad ſanam mentem: equidem qui non redit dolore, ſibi gratulatur de ægritudine. *Vox dilecti mei pulſantis*: dicit vel dormiens Sponſa. Dormit qui delinquit, ſed negligentiam cognoſcit, qui ita dormiens muneris obliviſcitur; ut ad vocem unicam corditùs excitetur. Vox cognita indicat præ ſomno commiſſa levia: igitur in utramque aurem nequaquàm dormit, quæ vel dormiens vocem audit. *Vox dilecti pulſantis*. Vox vel ictus? dilectæ utrumque: alij excitantur per ictus; verùm quæ diligit, ad vocem aperit oculos. *Vox pulſantis*: protervis ictus gerit vicem vocis. Stertit ſopore gravi, qui non excitatur voce: voxque dicitur pulſantis, ſi inutilis pulſus vocis, quippequàm ferreus in peccatis ſomnus ſi in excitamen neceſſarius ictus. Claret in Petro dormiente: haud Angelica excitatur luce; niſi percuſſo latere: etenim ictus meditari amaritudinum ut cadant catenæ de manibus peccatorum.

Cant. 5. 2.

Deus à reprobis amovet tribulationes.

Deſine flere bonum tantum.

Prudent.

Succinit Prudent. in *Periſteph*. v. 3743. Ictus ictus in vulnus non eſt, ſed in ſalutem proficua dilecti vox: etenim eximiè diligit, qui ut excitet ſopitos latera percutit. *Et hæc mihi conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat.* Iobo conſolatio, quæ cæteris planè afflictio? Utique, Dei pulſantis oſtenditur cordis dilectio: igitur eſtò afflictio carnem comprimat, compreſsio in ſolatium levat; eò quòd amor ſi hominem percutit, percutiat, ne delinquat, vel quia peccavit. Non enim eſt ictus, quo ſanatur vulnus. Elucet amor, qui videtur dolor: diſcit iuſtitiam per illatam pœnam, cruciamine præparato; quippe iuſtitiam non diſcet, ſi miſeretur impio. *Non intrent in iuſtitiam tuam*: dicit de protervis in culpa, ac flagitioſis David. Impunes optat? Nullo modo: prædicitur illorum iuxta protervitatem afflictio: etenim ignari diſcriminis corruent, cùm prærupta tuta iudicent. Caverent ſanè nocua, ſi aliquomodò peccata plecterentur à iuſtitia; in quam modò non intrant, ut plus qui impunes ſine pœnitudine doleant: ſiquidem quia iuſtitia etiam peccando ceſſavit; peccator pravus per pœnam ſcelera non cognovit, nec invenit inſitam miſericordiam, quia delinquens non intravit in iuſtitiam. Propter quod irritavit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo, *Non requiret*.

Iob. c. 1.

Quæ cæteris afflictio, iuſto conſolatio.

Pſal. 68. 28.

Econtrà impio.

——Phlegyaſque miſerrimus omnes
Admonet & magnà teſtatur voce per umbras:
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Virgil. 6. Æneid. à v. 618.

14 Aliquando ergo Deus reprobos doloribus pungit, ac vexationibus admonet. *Increpat quoque per dolorem* (aſtruit Iobus) *in lectulo*: igitur, quia in multis multiplicatæ infirmitates eörum, poſteà acceleraverunt. Sed quid? Fruſtrà conflavit conflator: malitiæ enim illorum non ſunt conſumptæ. *Verberaverunt me, ſed non dolui: traxerunt me, & ego non ſenſi.* Adinſtar adamantis magis induratur, quò magis tunditur: patetque regi obſtinatà improbitate, ubi iacet ſine ſenſu, nec dolore, ſequens conditione ſaxa, quæ moventur, verùm non dolent ad verbera. Expectat Deus in animarum vite putatione uvas, ſed facit labruſcas. Potens eſt Deus de iſtis lapidibus filios Abrahæ ictibus ſuſcitare; ſed fruſtratur intentione. Expoliuntur enim in imaginem rudes lapides ictibus crebris; quippe Deus intendit facere percuſſo corde, conformes imaginis filij ſui: ſed laboravit in vanum, ubi inane amori tribulationum propoſitum: igitur laborans in peccatis eorum expendit cogitationis amantiſsimæ laborem; dum morum ampliorem videt ex cura deformitatem. Facti ſunt ſicut *pannus menſtruatæ*. Tametſi ablutione appareät colore puritas, remanet in vulnera nociva qualitas. Impij impiè agent, & ab iniquis egredietur iniquitas. Fruſtrà abluitur Æthiops.

Iob. 33. 19.

Prov. 23. 35.

Qui magis induratur, dum magis tunditur.

Iſai 64. 6.

Nec Æthiops pellem, nec pardus maculam mutat.

Eraſm.

15 Etiam Dominus permittit in pœnam peccati, peccata ab illis ut peccata non agnoſci, ne ſalvi fiant confitentes; vel incidere in medicos confeſſarios vulneri lenocinantes: equidem cùm ut virtutes nutriant, vitia evellere ac extirpare debeant; quæ diſperdere debent diſtortè plantant: de quibus egi *Tom. præced. T. 7. D. 3. à n.* 14. Portant enim in inferno, quos humeris portarunt in mundo: culpaque floret directione pædagogi, in averſione prævaricantis protervi. *Culpæ paſtoris incumbere* (inquit Monachorum Patriarcha, *Regul. Sanct.* cap. 2.) *quicquid in ovibus pater familias utilitatis minus potuerit invenire.* Speculatores cæci ſunt, amantes munera. Si cæcus cæcum ducit, uterque in foveäm cadet. Chironium non videtur, ſed plauditur vulnus. Sinite illos: cæci ſunt, duceſque cæcorum. *Nullam habet ſpem ſalutis æger* (diximus hìc *Tautolog*. 8. *D*. 3. *n*. 13. ex Seneca) *quem ad intemperantiam medicus hortatur.* Plutarch. libell. de *Fluminib*. & Kircher. in *Oedip*. Copt. p. 2. claſſ. 11. cap. 2. Aſtruunt de herba Myöpe in Ætholia naſci: *qua ſiquis in aquam iniecta lavet vultum, excæcabitur.* Aqua lachrymarum in confeſsione, cæcus liberatur à cæcitate: at cum blandimine in crimen, ad lavacrum improbi deſumunt herbam Myöpem: etenim dum ad lavacrum accedunt, magis ac magis incognitionem cæcutiunt. Vulnera medici, venenum fingentes antidotum, ſuper dolorem vulnerum addunt. Iacet conciſus confeſſus *vulnere ſuper vulnus*, extremà prorsùm miſeriâ; quia vulnera ex medicina, & de dolendum, quippequàm dolor convertetur in gladium. Relinquunt Deum Iſraël, ut conſulant de ſalute Beelzebub, Deum Accaron. Antequàm caperet conſulentem infernus, erat in flammis conſultus: igitur de ſalute cum dæmone conſultatio, tantùm exire poterat ex inferno.

Permittit Deus ab illis non cognoſci peccata, ne quæretur medicina.

S. Bened.

Senec.

Plutarch.

Conditio herbæ myöpis.

Iob. 16. 15.

Neglecta ſolent incendia ſumere vires.

Horat. 1. *Epiſt*. 18. v. 85.

Vulneri vetuſto neglecto callus obducitur, eò inſanabile, quò inſenſibile. Quod primò peccanti videbatur importabile, præ frequentia ac ductoris lenimine videtur leve, pòſt dulce, deinde neceſſarium per uſum; quia licèt vulnus, amiſit ex callo ſenſum: floretque opprimenda iniquitas, quippe medicus traducit per vanitates & inſanias falſas, queis vel puncti & non compuncti, detruduntur in infernum.

Confeſſarij aulici, & pœnitentes illuſi.

Tunc triſte longum, nunc breve gaudium.

Prudent. d. v. 3858.

16 An aliqua in virus efficax antidotus ex verbo Dei? Inefficax ſurdis vox.

vox. Vel doctores quærunt falſos aut vaniloquos, vel fugiunt veros: illos, quia languentes in ſanitatem non pungunt; ſed blandimine vomicarum ſeducunt, ut moriantur: hos, quia dicunt vera, & ſaucij propria nolunt exacerbari vulnera: quapropter creſcit in peccatis pravum cor, ſine medicamine efficaci verbi Dei, quo illuminatur, excitatur, ac flectitur anima, ut lethalia intima cognoſcat ulcera, & ſolicitet extemplò ſanitatem, per cordis puncti de crimine compunctionem. *Qui ſunt iſti qui ut nubes volant?* Qui portantes (arbitror) pluviam eloquij cœleſtis, verbum Dei in ſalutem annunciant. At quid Deus de vinea prava Iſrael? *Ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur, & nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem.* Perſpicua itaque reprobatio, ſi deſeritur à Deo: equidem ſignum reprobationis, peccatorem ex flagitijs non ſcindi, ac ſuperflua manere ſine putamine. In terræ fructum ſunt vulnera, & corda reproborum ſicut terra ſine aqua; ut cognoſcatur per ariditatem, quò pervenit obſtinatorum crimen: equidem ſi prædicatione legis emoleſcunt, ne in peccatis areſcant; ultimum ſupplicium, nubes inhibere, ne pluant: proprio enim humore, imbrem cum recondit cœlum, ſpinas & tribulos germinabunt. Ille prædicit: *Aſcendent vepres & ſpinæ, & (pro Quia) nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem:* equidem cùm fructus ſignetur qualitas ex malignitatis ſolo, ac ex Dei feraciſsimo verbo, ſine verbi Dei cœlitùs foventis ſemine, in terra cordium vepres tantùm & ſpinæ.

Permittit Deus, improbos verbum Dei non audire, vel prædicatores nō loqui.

Iſai. 60. 8.

Cap. 5. 6.

Ibid.

Et *pro* Quia

17 Multoties Prædicatores ex perpeſſa pridem afflictione, nec audent hiſcere, quippe in proferentes quadantenùs veritatem, inſolentes poteſtate in mortem uſque commovent perſecutionem. Vide *Ierem.* 20. à 14. Quare cùm indigni fiant pœnitentià, ſubſtractà iuxta demerita gratia; dum Dei explicatur verbum, magis ac magis ad ſcelera obcæcantur. Quæri à Deo prædicatores cognovit Iſaias, illique dixit: *Ecce ego, mitte me.* Tunc Dominus: *Vade excæca cor populi huius, & aures eius aggrava, & oculos eius claude; ne fortè videat oculis ſuis, & corde ſuo intelligat, & convertatur & ſanem eum.* Quomodò literaliter intelligendum, diximus hìc *Tautolog.* 2. fusè à n. 26. Patet excæcatum cor, dum auditur verbum Dei, ſi cæcutitur apertis oculis, & quaſi pondere gravatur auris; igitur in eo quod praviſsimè concipit, obſtinatè perſiſtit, fovens malitiam, quia obduratum ſupra petram. *Hæc dicit Dominus: Interrogate, quæ ſit via bona, & ambulate in ea: & dixerunt, Non ambulabimus. Conſtitui ſuper vos ſpeculatores; & dixerunt: Non audiemus.* Ita cæci, ita ſurdi. *Ex quo ſit* (ſubdit in *Periphraſ.* Sanctius) *ut neque vitam mutent, neque ſalutem à me benignitate conſequantur:* equidem ſi Numinis declaranda benignitas, cùm peccatorum relinquatur impietas; nunquam ab his relinquetur, dum verbum Dei prædicatione deſpicitur: indicat enim cor obſtinatum ac durum, voci prædicantium obſurdeſcere, atque illuminatione cæcutire.

Verbi Dei lumine obcæcantur.

Iſai. 6. à 8.

Obduratur cor.

Ierem. 6. à 16.

Sanct.

En populi mentes velantur ad omnia craſsis
Obicibus, ſenſu ne tangant munera vitæ.

Iuvenc. 2. v. 775.

18 At quomodò huiuſcemodi cordium obcæcatio? A Deo, retractione gratiæ: ab homine, abundantia malitiæ, liberi arbitrij non defectu, ſed defectibilitate; igitur virtus eius minuitur, quippe continuò à malignitate regitur, peccato cauſa peccati, & ſimul pœna peccati, primùm in rationis lumen obtento velo, & poſteà tenebroſo cæco chaö, evaneſcentibus in cogitationibus ſuis, quaſi eſſent ad legem operationes. *Qui intelligentiam ſuam ſequi nolunt in peccato* (infit Gregor. Magn. lib. 25. *Moral.* cap. 9.) *& cauſa peccati; ipſum lumen intelligentiæ perdunt in peccato & pœna peccati. Prioris ergo peccati meritò, peccatorum ſubſequentium fovea tegitur; ut qui malum ſciens perpetrat, deinceps iuſtè in alijs neſcius cadat. Hoc quippe agitur ut culpæ culpis feriantur; quatenùs ſupplicia fiant peccantium, ipſa incrementa vitiorum.* Aureè quidem: vide dicta, *Tom.* 4. *T.* 3. *à n.* 62. Homo avertitur à Deo, Deuſque retrahit gratiam, ſine qua mens obnubilatur in culpam. Hanc peccator multiplicando regerit: mittit tenebras & obſcuravit; ita ut iterato crimine, mentis lucerna in regimen ſine luce. Ex illo quippe vitio culpa ſubſequens oritur, ex quo obcæcata mēs ducitur, ut peius, & arctiùs illigetur. Iuſto enim iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, ut præcedentis peccati merito in alijs merito cadat. Agitur diſpoſitione ſuperiùs ordinatà, ſed inferiùs iniquitate confusà, ex præcedentis peccati ultione, iuſtè deſuper irrogatà cæcitate: igitur intelligentia videns manet in tenebris, quippe peccatum abſtulit in gratia præſentiam lucis.

Unde cordium obcæcatio?

Greg. Mag.

19 Sæpe Deus illos in frugem multifariam vocavit; ſed cor pravum diverſis vocibus reſpondere renuit: unde in ſupplicium, appoſuit iniquitatem ſuper iniquitatem ipſorum. Pridem quanta in Numine ſuavitas! Semper in vocatis quanta protervitas! *Mundare te volui* (dicit per Ezechielem) *& non es mundata à ſordibus tuis.* Ieruſalem nolebat eſſe munda, quia ſibi gratioſior videbatur ſine gratia: ut viveret præut placebat, dum Deus mundare in venuſtatem optabat. Gratam ſibi facere expulſis ſordibus ſatagit, ſed illa protervè renuit. Inſiſtit, ſed illa repulit tanta cordis averſi duritie, ut reſiſteret gratiæ vel Deo conferre volente. *Cùm ſanare vellem revelata eſt iniquitas.* Excuſabat peccatum, quaſi in ſanitatem medici Numinis abeſſet auxilium; verùm erat excuſatio, ut viveret in delicto: acceſsit gratiæ promptitudine per converſionem ſanitas, & tunc revelata occulta cordis iniquitas: quandoquidem Deo volente ſublevare iniquitatis languorem, apparuit ſpretà gratià diligere infirmitatem. Quid mirum, ſi Deus relinquat, quæ in gratiam pugnat? Quid, ſi deſpectus in favoris deſpectum, atque faſtidium in odium? Quid ſi ſponſam vocatam declinaret, dum vocantem cognovit, & non aperuit? Faſtidioſa nec movetur, cum vox pulſantis intimè ſonat. At quid ille? *Declinaverat atque tranſierat.* Ah! Declinantes declinat. Oſcitantem excuſaret, modò dilectum non cognoviſſet: verùm faſtidium amonti; reſpondere, & nequaquàm aperire. Noſtrates: *Reſpondió, pero no correſpondiò.* Quid quod non inveniat dilectum, cui clauſit oſtium? Quærite Deum dum inveniri poteſt: quippe difficile declinantem quærere, difficiliùs invenire. Qui quærentem fugiunt, fugientem non invenerunt. *Quæretis me, & non invenietis:* Dominus dicit. *Quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.* An fruſtratum deſiderium, quippequàm fugerunt obvium? Quærunt, ſed non inveniunt, quia frequentià peccati etiam converſi non convertuntur; moriunturque in peccato, quærentes; quippe quærunt in peccato, ducti amarore iniquitatis, ſed non converſione cordis. *Ad agendam pœnitentiam, tria ſunt neceſſaria* (ait Bernard. de *Diverſ.* ſerm. 106. num. 1.) *tempus, corpus & locus.* Proh! Erudimini in ſtudium pœnitentiæ. In lectulo non eſt locus: in infirmitate non eſt corpus, ac in morte non eſt tempus. Importunè igitur Deum quærunt, unde quærentes in peccato moriuntur. *Si quæritis, quærite.* Invenietis, ſi locus, corpus & tempus; quia quæretis & invenietis offenſum, corde converſo verà deteſtatione peccatorum. Sed quid homines pereuntes? Vivunt exultanter in peccato, quaſi non eſſent proiecti atque derelicti à Deo. Intende, quomodo ſeſe gerant, ubi in peccatis exultant. *Sunt nonnulli* (infit Gregor. 1. *Moral.* cap. 10.) *qui vitam ſuam negligunt: & dum tranſitoria appetunt, dum æterna vel non intelligunt, vel intellecta contemnunt, nec dolorem ſentiunt, nec habere conſilium ſciunt: cúmque ſuperna quæ amiſerunt, non conſiderant; eſſe ſe (heu miſeri!) in bonis felices putant. Nequaquàm enim ad veritatis lucem, cui conditi fuerant, mentis oculos erigunt: nequaquàm ad contemplationem patriæ æternæ deſiderij aciem tendunt; ſed ſemetipſos in ijs, ad quæ proiecti ſunt, deſerentes, vice patriæ diligunt exilium quod patiuntur: & in cæcitate quam tolerant, quaſi in claritate luminis exultant.* Siccine in vita patiuntur infernum, deſcendentque morte in infernum deorsùm.

Ezech. 24. 13.

Oſee. 7. 1.

Deo vocanti & invitanti ad gratiam, protervè reſiſtit.

Cant. 5. 6.

Ioan. 7. 34. 8. 21.

Converſio illorum ficta & prava.

Bernard.

Quæ neceſſaria in pœnitentiam?

Iſai. 21. 12.

Greg. Mag.

Pravi exultant cæcitate.

20 Nunc querentur à Domino afflicti, ne maneant impunes in peccato præ afflictione? Improbus ſine pœna, vehementiore iudicabitur, & in ſervis ſuis Dominus ipſis pœnis miſerabitur. *Deus propitius fuiſti eis, & (pro Etiam) ulciſcens in omnes adinventiones eorum.* Quàm bonus Iſraël Deus! Etiam ulciſcens crimen, exprimit propitiationem; quippe apponit & opponit vulneribus medicamen. Cùm punis, propitius eris: cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaveris. Opponitur delictis. Iratus eſt, & miſertus eſt nobis. Accinit Proſper. *Epigramm.* 92.

Non enim proprio arbitrio curabitur æger,
Nec verò leges ipſe dabit medico.

Et *pro* Etiam.

Pſal. 98. 8.

Deus dum peccantes punit, benignè parcit.

Abſque

Abſque dolore quidem nequeunt mala ſueta repelli:
Sed quod læſerunt dulcia, amara movent.
S. Proſp. *Ad veniam tendunt iuſti pia verbera Regis,*
Ira brevis rectis gaudia longa dabit.
Qui tempeſtatum variâ ſub clade laborant,
Noſcant ſe iuſtè ferre flagella Dei.

Dicite iuſto: Quoniam benè. Dicite, bonum malum & malum bonum: *Adverſá vel proſperá nimis uſis fortuná comprobato exitu terminatur*: ut ait Valer. Maxim, *lib.* 2. *cap.* 6. num. 7. equidem cùm felicitas iuxta Chartarium, fol. 304. duplicem faciem habeat, quam in noviſſimo immutat; quæ torva apparuit in fletum, triſtitiâ expulsâ convertetur in gaudium: quo propoſito in veram exaltationem; qui non meruit, libenter ſuſtinuit crucem.

Fortuna geminâ facie. Val. Max.

Hinc ſyncera fides æterná fide fruetur:
Econtrà dolus longo cruciabitur igni.
Elige quid velis, ut digna piacula vites. Tertull. á. v. 68.

Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum; ut potem è torrente voluptatum. Deus ſuſcipe vota, igitur demonſtras, quia hàc itur ad aſtra. Amen.

Soli Deo Honor & Gloria.

INDEX

INDEX TESTIMONIORUM EX REGULA S. P. N. BENEDICTI.

Prolog. *Currite dum lumen vitæ habetis ne tenebræ mortis vos comprehendant.* T. 5. D. 1. n. 14. *Calceatis pedibus per ducatum Evangelij pergamus itinera eius; ut mereamur eum qui nos vocavit, in regno ſuo videre.* T. 3. D. 3. n. 9. *Hæc complens Dominus, expectat nos quotidie his ſuis ſanctis monitis factis nos reſpondere debere: ideò nobis propter emendationem malorum, huius dies vitæ ad inducias relaxantur.* T. 3. D. 5. n. 4. T. 9. E. n. 45.

Cap. 1. *In plumbi natura molliti, adhuc operibus ſervantes ſæculo fidem.* T. 3. D. 3. n. 12. T. 8. D. 1. n. 4. *Mentiri Deo per tonſuram noſcunt.* T. 5. D. 1. n. 6. *Non dominicis, ſed ſuis incluſis ovilibus, pro lege eſt eis deſideriorum voluptas.* T. 3. D. 6. n. 7. T. 8. D. 1. n. 4. *Cum quicquid putaverint, vel elegerint, hoc dicunt ſanctum: et quod noluerint, putant non licere.* T. 3. E. n. 46. T. 9. D. 5. n. 1.

Cap. 2. *Iuſsio eius, vel doctrina fermentum divinæ iuſtitiæ in diſcipulorum mentibus conſpergatur.* T. 8. D. 2. n. 13. *Sciat Abbas culpæ paſtoris incumbere quicquid in ovibus pater familias utilitatis minus potuerit invenire.* T. 11. D. 6. n. 15. *Duplici debet doctrinâ ſuis præeſſe diſcipulis: ideſt, omnia bona, & ſancta factis ampliùs quàm verbis oſtendere.* T. 8. E. n. 46. D. 2. n. 13. *Non ab eo perſona in Monaſterio diſcernatur. Non unus plus ametur, quàm alius; niſi quem in bonis actibus aut obedientia invenerit meliorem.* T. 9. D. 6. n. 15. *Argue, obſecra, increpa, ideſt, miſcens temporibus tempora.* T. 1. D. 4. n. 9. T. 7. D. 2. n. 9. *Pium patris oſtendat affectum: ideſt, indiſciplinatos, & inquietos debet duriùs arguere.* T. 1. D. 2. n. 7. *Obedientes autem, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obſecrare: negligentes autem, & contemnentes, ut increpet, & corripiat, admonemus.* T. 1. D. 4. n. 9. *Neque diſsimulet peccata deliquentium.* T. 7. D. 2. n. 12. *Verberum & corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat.* T. 4. D. 1. n. 11. *Alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium ſuaſionibus ſecundum uniuſcuiuſque qualitatem, vel intelligentiam ſe omnibus conformet, & optet.* T. 1. D. 4. n. 9. *Cum de alienis ratiocinijs cavet, redditur de ſuis ſolicitus: & cùm de admonitionibus ſuis emondationem alijs ſubminiſtrat; ipſe efficitur à vitijs emendatus.* T. 11. D. 2. n. 16.

Cap. 4. Inſtrument. 10. *Abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum.* T. 9. D. 5. n. 18. Inſtrum. 20. *A ſæculi actibus ſe facere alienum.* T. 11. D. 3. n. 14. Inſtrum. 25. *Pacem falſam non dare.* T. 8. D. 5. n. 16. Inſtr. 44. *Diem iudicij timere.* T. 1. D. 1. n. 13. Inſtr. 45. *Gehennam expaveſcere.* T. 1. D. 2. n. 17. Inſtr. 46. *Vitam æternam concupiſcentia ſpiritali deſiderare.* Ibid. Inſtr. 47. *Mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere.* T. 8. D. 6. n. 10. Inſtr. 48. *Actus vitæ ſuæ omni horá cuſtodire.* Ibid. Inſtrum. 49. *In omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſcire.* T. 4. D. 5. n. 13. Inſtr. 50. *Cogitationes malas cordi ſuo advenientes, mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpiritali patefacere.* T. 8. D. 3. n. 14. Inſtr. 60. *Præceptis Abbatis in omnibus obedire,* &c. T. 1. E. n. 14. Inſtr. 61. *Non velle dici ſanctum, antequàm ſit; ſed priùs eſſe, quo verius dicatur.* T. 3. E. n. 47. T. 7. D. 3. n. 14.

Cap. 6. *Verba otioſa, & riſum moventia æterná clauſurá in omnibus locis damnamus.* T. 6. D. 2. n. 4.

Cap. 7. *Scala illa erigenda eſt, quæ in ſomno Iacob apparuit,* T. 4. D. 5. n. 12. *Humilitate aſcendere.* T. 11. D. 5. n. 3. Grad. 1. *Cuſtodiens ſe à peccatis, & vitijs, ideſt, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ.* T. 10. D. 4. n. 13. Ibid. *Solicitus ſit circa cogitationes ſuas perverſas.* T. 10. D. 2. n. 12. Ibid. *Docemur ergo meritò non facere noſtram voluntatem, cum cavemus illud, quod dicit ſancta Scriptura: Sunt viæ quæ videntur hominibus rectæ, quarum finis uſque ad profundum inferni demergit.* T. 3. D. 6. n. 8. Grad. 2. *Ut quis pro Dei amore ſe ſubdat maiori.* T. 11. D. 4. n. 5.

Cap. 19. *Ergo conſideremus qualiter oporteat nos in conſpectu divinitatis, & Angelorum eius eſſe.* T. 5. D. 4. n. 5. *Sic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.* n. 2.

Cap. 24. *Secundum modum culpæ, diſciplinæ debet extendi menſura.* T. 2. D. 6. n. 6.

Cap. 28. *Noverit enim ſe infirmarum curam ſuſcepiſſe animarum non ſuper ſanas tyranidem.* T. 7. D. 4. n. 4.

Cap. 28. *Abbas faciat, quod ſapiens medicus.* T. 10. D. 3. n. 10.

Cap. 46. *Animæ peccati cauſa latens tantùm Abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus pateſaciat; qui ſciant curare ſua, & aliena vulnera non detegere, aut publicare.* T.7. D.5. n.7.
Cap. 55. *Propter lavare ipſas res.* T. 8. E. n. 41.
Cap.58. *Senior talis ei deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper eum omninò curioſè intendat; & ſolicitus ſit, ſi verè Deum quærat, ſi ſolicitus ſit ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.* T.2. D. 1. n. 1. T.4. D. 1. n. 5. *Nihil ſibi reſervans ex omnibus, quippe cui ex illo die nec proprij corporis poteſtatem ſe habiturum ſciat.* T.11. D.4. n. 15.
Cap.64. *Domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem.* T.4. D.3. n. 6. *Oderit vitia, diligat fratres. In ipſa autem correctione prudenter agat.* T.1. D.4. n.13. *Ne quid nimis.* T.11. D.2. n.2. *Ne dum nimis cupit eradere æruginem, frangatur vas.* T.7. D.2. n. 2. & 12. *Non ſit turbulentus, & anxius.* Ibid. *In ipſis imperijs ſuis ſit providus, & conſideratus, ſive ſecundum Deum, ſive ſecundum ſæculum ſint.* T.1. D.4. n. 3.
Cap. 65. *Aſſumentes ſibi tyaannidem, ſcandala nutriunt,* &c. T. 6. D. 2. n. 9. *Hinc ſuſcitantur invidiæ, rixæ, detractiones, æmulationes, diſſenſiones, & exordinationes.* T.6. D.3. n.9.
Cap. 67. *Proſtrati ſolo Oratorij ab omnibus petant orationem propter exceſſus, ne quid forte ſubripuerit in via viſus, aut audit us malæ rei, aut otioſi ſermonis.* T. 7. D. 1. n. 8. *Ne præſumat quiſquam alijs referre quæcunque foris Monaſterium viderit, aut audierit.* T.7. D.5. n.5. *Quod ſiquis præſumpſerit, vindictæ regulari ſubiaceat.* T. 7. D.1. n.12. *Similiter & qui præſumpſerit clauſtra Monaſterij egredi.* Ibid.
Cap. 70. *Peccantes coram omnibus arguantur, ut cæteri metum habeant.* T.1. D.4. n. 12. *Sed hoc cum omni menſura, & ratione.* T.2. D.1. n. 11.
Cap.71. *Sicut eſt zelus amaritudinis malus; qui ſeparat á Deo, & ducit ad infernum; ita eſt zelus bonus, qui ſeparat à vitijs, & ducit ad Deum.* T.2. D.2. n.9. T.11. D.2. n.1.

INDEX

INDEX

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ ET QUÆSTIONUM

Literalium, quæ excitantur hoc Tomo ſexto.

T. *indicat Tautologiam.* E. *Literæ expoſitionem.* D. *Didaſcaliam.* N. *Numer. marginal.*

GENESIS.

Cap.1. v.5. F*Actum eſt veſpere & mane dies unus.* Quippini primus? T. 4. D. 4. n. 16.
V.7. & 8. *Fuit Deus firmamentum, & vocavit firmamentum cœlum.* Quorsùm, & ex quo? T.6. D.3. n.5. & 9.
V. 16. *Duo luminaria magna: luminare maius ut præeſſet diei.* Quomodò ſi magnum, in elevatione, qua minus, maius? T.5. D.2. n.11. Cur ita in præſidem orbis? n. 12.
V.17. *Poſuit eas in firmamento cœli, ut lucerent ſuper terram.* Quo pacto in terra, & in cœlo? T.9. D. 4. n. 3.
Cap.2. v.9. *Lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni, & mali.* Quare cum ligno boni, & mali collocatur lignum vitæ? T. 8. D. 6. num. 3. Cur non dicitur lignum boni, & mali, ſed ſcientiæ utriuſque? numer. 4.
Cap.3. v.1. *Qui dixit ad mulierem.* Quomodò ſerpens locutus? T. 7. E. n. 18.
V.3. *Et ne tangeremus illud.* Unde ſi tantum eſus, inhibitus tactus? T.6. D.1. n.11.
V. 6. *Vidit quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum.* Quomodò gratum, quod cognovit lignum? T. 9. D. 6. num. 8. T. 10. D. 2. num. 14. Ibid. *Deditque viro ſuo, qui comedit.* Curnam dum guſtavit, ut guſtaret, viro dedit? à n.15.
V. 7. *Aperti ſunt oculi amborum.* Unde aperti, ſi non clauſi? à n. 14.
V.8. *Cùm audiſſent vocem Domini Dei, deambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem.* Cur vocem etiam formidantes obſervant? T. 7. D. 2. n. 6. Quidùm pridem conditoris vocem non audierunt? n. 5.
Ibid. *Aſcondit ſe Adam, & uxor eius à facie Domini.* Quare igitur poſt crimen, non audent offenſi videre faciem? n.6.
V. 9. *Vocavit Dominus Deus Adam.* Quo intuitu vocavit, & nomine proprio etiam offenſus ab illo? Ibid.
V.10. *Vocem tuam audivi, & timui.* Cur vel dum iudicem timet, vocanti reſpondit? Ibid.
Cap.4. v.4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.*
V. 5. *Ad Cain autem, & ad munera illius non reſpexit.* Quidùm ad munera Caini dignatur reſpicere; & non dicitur, ad munera, & ad Abel, ſed econtrà? T.7. D.4. n.13.
V. 10. *Quid feciſti?* Unde huiuſmodi verbum lethale iaculum? T.10. D.1. n. 5.
V.14. *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Curnam hæc cogitat, qui neminem niſi parentes offendere quibat? T.7. D. 5. n. 9.
Cap.5. v.1. *Hic eſt liber generationis Adam.*
V.2. *Maſculum, & fœminam creavit eos.* Cur maſculus, & fœmina dicuntur liber generationis hominis, & non amplius? T.8. D.4. n.2.
Cap.7. v.11. *Anno ſexcenteſimo vitæ Noë.* Quomodò diluvium factum ante tempus, præfinitum? T.8. E. n.39.
Cap.8. v.1. *Imminutæ ſunt aquæ.* Unde ſi poſt 150. dies cœperunt minui? T.3. D.3. n. 5.
Cap.15. v.12. *Sopor irruit ſuper Abram.* Cur dicitur ſopor, ubi cogitationi occurrit intolerabilis labor? T.4. D.5. n. 7.
Cap. 19. v. 24. *Dominus pluit ignem à Domino.* Quid pluvia ignis Domini à Domino? T. 5. E. n. 36.
V.26. *Verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Quippini in aliam materiam? T. 1. D.4. n. 11.
Cap.21. v. 7. *Quis crederet, quòd Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni?* Quare ſi ambo ſenes, ſuam Sara prætermittit ſenectutem? T. 1. D. 3. n. 7. Cur Sara dum unicum peperit, dicitur plures filios habuiſſe? T. 11. D.4. n.26.
Cap.22. v. 12. *Non extendas manum ſuper puerum.* Quomodò implevit ſacrificij præceptum? T. 7. D. 1. n. 4.
Cap. 25. v. 10. *Ibi ſepultus eſt ipſe.* Quorsùm *ipſe*? T.6. D.6. n.10.
Cap.27. v.22. *Vox quidem vox Iacob eſt.* Cur non attendit incognitam vocem, dum conſtituit hæredem? T.8. D.1. n. 11.
V. 40. *Tempus veniet, cum excutias, & ſolvas iugum eius de cervicibus tuis.* Quando Gentilitas Synagogæ excuſsit iugum? T. 3. D. 1. n.12.
V.42. *Nunciata ſunt hæc Rebeccæ.* Quomodò dùm Eſaù tantùm dixerat in corde? T. 8. D.3. n. 12.
Cap. 28. v.16. *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* Cur ex neſcientia exponit excuſationem, quaſi dormiſſe, eſſet crimen? T. 4. D.5. n.11.
Cap.38. v.27. *Obſtetrix ligavit coccinum.* Quo intuitu? T.2. D.4. à n. 8.
V.28. *Iſte egredietur prior.* Quomodò dicit, *Iſte*; ſi non cognoſcit? n.11. Quid ſi iſta, & non iſte? n.10. Cur aſſerit non ſolùm quòd egredietur, ſed quòd prior? n. 11. Quare aſſerit partus ordinem invertendum? n. 9.
V.29. *Egreſſus eſt alter.* Unde poſterior egreſſus eſt prior? T.5. D.2. n.9.
Cap.41. v.42. *Tulit annulum de manu ſua, & dedit eum in manu eius.* Quodnam huius annuli inſigne pro ſuprema maieſtate? T. 3. D. 4. n. 11.
Cap.42. v.8. *Fratres ipſe cognoſcens, non eſt cognitus ab eis.* Cur dum fratribus favet, cognoſci renuit? T.10. D.1. n. 20.
V. 24. *Avertit ſe parumper, & flevit.* An præ gaudio ex illo fratrum articulo? n. 11.
Cap.45. v.3. *Non poterant reſpondere fratres, nimio terrore perterriti.* Unde ſi gratijs generoſè dignati, pleni timore? T.10. D.1. à n. 12.
Verſ. 12. *Oculi veſtri vident, quod os meum loquatur ad vos.* Si loquitur illis, cur di-